

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto

Viešosios teisės katedra

Roko Rimšos,

V kurso, Tarptautinės ir Europos sąjungos teisės

studijų šakos studento

Magistro darbas

Privataus gyvenimo ir saviraiškos laisvės santykis: EŽTT praktika

Vadovė: doc. dr. Indrė Isokaitė – Valužė

Recenzentė: partnerystės prof. dr. Liudvika Meškauskaitė

Vilnius

2019

TURINYS

IŽANGA	3
1. TEISĖS Į PRIVATAUS GYVENIMO GERBIMĄ SAMPRATA PAGAL EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ KONVENCIJOS 8 STRAIPSNĮ	6
1.1 Privataus gyvenimo samprata ir ribos	6
1.2 Valstybės pareiga užtikrinti asmens teisę į privatų gyvenimą	12
2. SAVIRAIŠKOS LAISVĖS SAMPRATA PAGAL EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ KONVENCIJOS 10 STRAIPSNĮ.....	17
2.1 Saviraiškos laisvės principo esmė	17
2.2 Saviraiškos laisvės ribos.....	23
3. TEISĖS Į PRIVATAUS GYVENIMO GERBIMĄ IR SAVIRAIŠKOS LAISVĖS KOLIZIJOS ATVEJAI	27
3.1 Bendrieji Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje suformuoti kolizijų sprendimų būdai	27
3.2 Privatus gyvenimas ir teisė į informaciją	30
3.3 Privataus gyvenimo apsauga ir žiniasklaidos laisvė	33
3.4 Valstybės pareigūnų, tarnautojų ir politikų privataus gyvenimo bei kritikos ribos .	36
3.6 Privatus gyvenimas ir socialiniai tinklai	42
3.7 Viešųjų asmenų privataus gyvenimo apsauga.....	44
IŠVADOS	52
LITERATŪROS SĄRAŠAS	54
SANTRAUKA	61
SUMMARY	62

IŽANGA

Europos žmogaus teisių konvencijoje įtvirtintas 8 straipsnis, užtikrinantis privataus gyvenimo ir šeimos gerbimą bei 10 straipsnis, numatantis asmenų saviraiškos laisvę gali riboti vienas kitą, kadangi šios teisės yra laikomos lygiavertėmis. Konvencija yra specifiška tuo, jog savyje turi „gyvojo instrumento“ (angl. *living instrument*) elementą, kuris leidžia neatsilikti nuo visuomeninių tendencijų, įskaitant ir asmenų teisių užtikrinimo srityje. Todėl ir Europos Žmogaus Teisių Teismas reaguodamas į dinamiškus pokyčius, keičia ar nukrypsta nuo iki tol suformuotos jurisprudencijos, įtvirtina naujas taisykles, kokiais būdais reikia rasti pusiausvyrą tarp minėtų teisių.

Šių teisių tarpusavio koliziją iš esmės yra neišvengiama dėl Konvencijos straipsniuose ginamų teisių pobūdžio, t. y. saviraiškos laisvės ir jos suteikiamų teisių visuomenei būti tinkamai informuotai bei teisės gauti informaciją, o kitoje konflikto pusėje - asmens teisės į privatumą ir reputaciją. Pažymėtina, jog nepagrįstas prioriteto suteikimas kažkuriai iš šių teisių, suponuoja netinkamą pusiausvyros nustatymą. Nagrinėjant šią koliziją reikia atsižvelgti į daug aplinkybių, kurios turi reikšmės. Tam, jog būtų galima apginti kitų asmenų teises ar visuomeninės vertybės, reikalingas aiškus reglamentavimas, kada bei kokiomis sąlygomis tai daroma. Atsižvelgiant į aplinkybės, ribojimai ir jų taikymas skiriasi, visgi egzistuoja kelios nekintačios taisyklės, o tiksliau tie ribojimai turi būti proporcingi, numatyti įstatymu ir būtini demokratinėje visuomenėje. Tai leidžia nenukrypti nuo Konvencijos paskirties ir tinkamai plėtoti jurisprudenciją.

Šio magistrinio darbo tema yra aktuali, kadangi Konvencijoje numatytų 8 ir 10 straipsnių kolizijos situacija Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje pasireiškia dažnai, visgi vienareikšmiško ir aiškaus atsakymo kaip rasti pusiausvyrą tarp šių teisių iki šiol nėra. Pažymėtina, jog su laiku atsiranda aktualių ir svarbių Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimų, taip pat naujų aspektų santykiuose kur susiformuoja kolizija, todėl tai būtina apžvelgti. Lietuvos bei užsienio šalių autoriai šių teisių santykį nagrinėja siauresne apimtimi, kaip žiniasklaidos teisę kritikuoti politikus, valstybės tarnautojus arba nagrinėja įvairių šalių teisės aktus ir teismų praktiką. Šiame darbe apimti ir kiti privataus gyvenimo ir saviraiškos laisvės aspektai, kurie išimtinai aptarti tik Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje.

Magistrinio darbo tikslas yra apžvelgti ir išanalizuoti privataus gyvenimo ir saviraiškos laisvės kolizinius atvejus Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje, įvardinant: sprendimų tendencijas; situacijas, kuriose kyla teisių konfliktas; Europos

Žmogaus Teisių Teismo naudojamus kolizijos šalinimo būdus; atvejus, kada privatus gyvenimas ar saviraiškos laisvė turi viršenybę kitos teisės atžvilgiu.

Iškelti magistrinio darbo uždaviniai yra:

- 1) Apibrėžti privataus gyvenimo ir saviraiškos laisvės sampratas, šių teisių ribojimo atvejus ir apimtis Europos Žmogaus Teisių Teismo aktualioje jurisprudencijoje;
- 2) Išanalizuoti Europos Žmogaus Teisių Teismo taikomus teisių konfliktų šalinimo ir pusiausvyros nustatymo metodus koliziniuose straipsniuose;
- 3) Apžvelgti privataus gyvenimo ir saviraiškos laisvės kolizinius atvejus žiniasklaidos intervencijos į privačių bei viešųjų asmenų privatų gyvenimą ir įvardinti tendencijas;
- 4) Išanalizuoti kitas situacijas (socialiniai tinklai, valstybės taikoma korespondencijos, telekomunikacinių ryšių kontrolė) kur Europos Žmogaus Teisių Teismas ieško pusiausvyros tarp konfliktuojančių teisių bei aprašyti jų specifiką.

Magistrinio darbo objektas yra santykis tarp teisės į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą bei teisės į saviraiškos laisvę Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje, šio santykio tendencijos, specifika bei tarpusavio teisių ribojimo atvejai.

Magistriniame darbe pagrindiniai tyrimo metodai yra loginis ir sisteminis. Šių metodų pagalba yra analizuojamas pagarbos į privatų gyvenimą bei saviraiškos laisvės santykis, kuris susiformuoja Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje, šių metodų pagalba yra atskleidžiama Teismo jurisprudencija, šių teisių santykio taikymo ypatumai, ribos bei tendencijos. Taip pat darbe pasiremta istoriniu metodu, analizuojant Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikos pokyčius privataus gyvenimo ir saviraiškos laisvės santykyje.

Darbo originalumas pasireiškia tuo, jog dėl dinamiško Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikos pobūdžio, einant laikui reikia apžvelgti naujus sprendimus, kurie priimti derinant privataus gyvenimo ir saviraiškos laisvės pusiausvyrą. Ši tema nėra nauja, per paskutinius penkerius metus, Lietuvoje buvo apgintas vienas magistro darbas šia tema, todėl egzistuoja poreikis apžvelgti naujesnius bei aktualesnius Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimus. Lietuvos bei užsienio autoriai nagrinėjo šią temą, visgi dažniausiai siauresne apimtimi, analizuojant koncentruojamasi į mažiau privataus gyvenimo ir saviraiškos laisvės santykio aspektą, todėl šis darbas apžvelgs platesnį spektą minėtų teisių kolizijos atvejų.

Svarbiausias šio magistrinio darbo šaltinis yra Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija, kuri padeda atskleisti privataus gyvenimo ir saviraiškos laisvės santykio

specifiką, kolizijos šalinimo būdus, padeda apibrėžti teisių sampratas bei jų ribas. Taip pat, šiame darbe nemažas dėmesys skirtas ir teisės mokslo doktrinai, kuri padėjo analizuoti Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką, ją papildyti išvalgomis bei komentarais, taipogi susisteminti šių sprendimų reikšmę. Darbe daugiausiai remtasi tokių autorių darbais kaip L. Meškauskaitė „Žiniasklaidos teisė“, D. Žiobienės „Aktualios konstitucinės teisės į privatų gyvenimą apsaugos problemos“, D. Jočienės straipsniais bei monografijomis, E. Barendt „Balancing Freedom of Expression and Privacy: The Jurisprudence of the Strasbourg Court“ bei kitų autorių darbais ir mintimis.

Magistrinį darbą sudaro trys pagrindinės dalys. Darbo pradžia pasideda įžanga, pirmoje ir antroje dalyse pateikiama privataus gyvenimo ir saviraiškos laisvės sampratos, jų taikymas bei ribos. Trečioje dalyje yra nagrinėjama santykis minėtų teisių, pateikiami kolizijos šalinimo metodai, analizuojami įvairūs pusiausvyros nustatymo aspektai tarp privataus gyvenimo gerbimo ir saviraiškos. Darbas pabaigiamas apibendrinant išvadomis.

1. TEISĖS Į PRIVATAUS GYVENIMO GERBIMĄ SAMPRATA PAGAL EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ KONVENCIJOS 8 STRAIPSNĮ

1.1 Privataus gyvenimo samprata ir ribos

Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 8 straipsnyje¹ įtvirtinta teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimo apsaugą yra itin dinamiška, kaip ir pačios teisės prasme yra besivystanti, tuo pačiu apimanti daugelį sričių, kurios tarpusavyje yra susijusios. Visgi, reikia pažymėti, jog ši teisė nacionaliniuose bei tarptautinės teisės aktuose yra apibrėžiama ganėtinai abstrakčiai, tokiu būdu taip yra paliekama šios teisės turinį vystyti teismų praktikai.²

Nei Konvencijos 8 straipsnis, nei kiti Konvencijos straipsniai tiksliai neapibrėžia sąvokos „privatus gyvenimas“. Tai būtų galima aiškinti tuo, jog egzistuoja Konvenciją pasirašiusių valstybių esamus skirtumai, taip pat, skirtingas požiūris į privatumą bei jo turinį, asmens turimų viešumo bei privatumo ribas. Kita vertus, turint omenyje, kad įgyvendinant Konvenciją, jos kūrėjai pagrįstai tikėjosi, jog pačioje Konvencijos sąvokas ir jų turinį aiškinti teisė bei pareigą turi tik Konvencijos suteiktas kontrolės ir įgyvendinimo galias turinti institucija – Europos Žmogaus Teisių Teismas. Todėl sąvoka „privatus gyvenimas“ ir jos turinys gali būti apibrėžtas tik analizuojant Teismo praktiką.³ Analizuojant mokslinę doktriną bei Teismo praktiką, Konvencijoje numatyta teisė į žmogaus privataus gyvenimo neliečiamumą plačiąja prasme apima asmeninio, šeimos ir namų gyvenimo, garbės ir reputacijos neliečiamumą, asmens fizinę ir psichinę neliečiamybę, asmeninių faktų slaptumą, draudimą skelbti gautą ar surinktą konfidencialią informaciją bei panašias teises, kurios vystosi kartu su praktika.⁴

Europos Žmogaus Teisių Teismo nuomone, asmens „privatus gyvenimas“ nėra suprantamas vien kaip asmens teisė į privatumą, teisė gyventi asmeniui, pasirenkant jam pageidaujamą gyvenimo būdą, tuo pačiu jį apsaugant nuo viešumo.⁵ Ši teisė taip pat numato teisę tam tikru laipsniu sukurti bei plėtoti santykius su kitais asmenimis, įskaitant ir santykius emocinėje srityje – tokiu būdu ugdant bei skatinant savo asmenybę.⁶ Europos

¹ Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. Valstybės žinios, 1995, Nr. 40-987.

² JOČIENĖ D., ČILINSKAS K. *Žmogaus teisių apsaugos problemos tarptautinėje ir Lietuvos Respublikos teisėje*. Vilnius, 2005. p. 55, 56.

³ MIKELĖNAS V. *Teisė į privatų gyvenimą ir jos gynimas*. Vilnius: Justitia, 2001. p. 16.

⁴ ŽIOBIENĖ D. *Aktualios konstitucinės teisės į privatų gyvenimą apsaugos problemos*. Jurisprudencija, 2005 64(56). p. 122.

⁵ ROZENBERG J. *Privacy and the press*. s.l: Oxford University Press, 2005. p. 188.

⁶ MOWBRAY A. *Institutional Developments and Recent Strasbourg Cases*. Vol 5. Oxford university press: Human Rights Law Review, 2005. p. 174.

Žmogaus Teisių Teismo byloje *Niemietz prieš Vokietiją*⁷ buvo suformuotas vienas pirmųjų precedentų, kuris išplėtė „privataus gyvenimo“ sąvokos ribas. Sprendime Teismas nurodė, jog „pagarba privačiam gyvenimui taip pat turi apimti ir tam tikrą laipsnį teisių, kurios yra susijusios su laisve pradėti bei plėtoti ryšius su kitais asmenimis“.⁸ Taip aiškinant šias teises, teisės į „privatų gyvenimą“ turinys nuo šiol taip pat apėmė ir privatų asmeninį bei socialinį gyvenimą, taip išplėčiant šios sąvokos ribas. Teismo sprendimas *Niemietz* byloje „išplėtė privataus gyvenimo apimtį ne vien tik privačių ar komercinių veiklų požiūriais, tačiau kur kas plačiau – į visus socialinius ryšius, įskaitant ir individo galimybę stiprinti savo ryšius su išoriniu pasauliu“.⁹ Kitoje Teismo byloje *Van Oosterwijk prieš Belgiją*,¹⁰ kurioje buvo nagrinėjamas klausimas dėl valstybės pareigos koreguoti gimimo įrašus transeksualaus asmens dokumentuose. Byloje buvo pabrėžta, jog: „teisė į tai, jog būtų gerbiamas asmens „privatus gyvenimas“, - tai tokia teisė gyventi taip, kaip asmeniui norisi, tuo pačiu būnant apsaugotu nuo tokio gyvenimo eskalavimo į viešumą. Ši teisė taip pat apima ir teisę sukurti ir palaikyti ryšius su kitais asmenimis, ypač emocinio gyvenimo srityje, suteikiant galimybę ugdyti ir realizuoti save kaip asmenybę“.

Atsižvelgus į tai, jog asmenys, pakeitę lytį pateikia skundus Europos Žmogaus Teisių Teismui daug dažniau, iliustruoja tai, jog vystosi bei plečiasi valstybių pozityviosios ir negatyviosios pareigos pagal Konvenciją. Ši tendencija jau ryškėja net ir tais atvejais, kai Teismo praktika būna nusistovėjusi. Šią tendenciją galime iliustruoti Jungtinės Karalystės transeksualių asmenų situacijos atveju. Byloje *Christine Goodwin prieš Jungtinę Karalystę*,¹¹ Teismas pažymėjo, jog valstybė numatanti galimybę pasikeisti lytį, negali kliudyti asmenims sudaryti santuoką, kandangi negalima remtis viešojo intereso apsauga, kai tai išimtinai trukdo individams apsaugoti savo interesus. Kiek kitoks atvejis yra byloje *Sheffield ir Horsham prieš Jungtinę Karalystę*¹² kur, Teismas suformulavo taisyklę, jog valstybė nėra įpareigota pakeisti asmenų gimimo registracijos dokumentaciją. Pažymėtina, šiuo metu Teismo praktika jau pakeitė šią taisyklę ir valstybė jau yra įpareigota atlikti tokius registracijos korekcijos veiksmus.

---

⁷ Europos Žmogaus Teisių Teismo 1992 m. gruodžio 16 d. sprendimas *Niemietz prieš Vokietiją* byloje Nr. 13710/88, 16 EHRR 97.

⁸ *Ibid.*

⁹ MOWBRAY A. *Institutional Developments and Recent Strasbourg Cases*. Vol 5. Oxford university press: Human Rights Law Review, 2005. p. 178.

¹⁰ Europos Žmogaus Teisių Teismo 1980 m. lapkričio 6 d. sprendimas *Van Oosterwijk prieš Belgiją* byloje Nr. 7654/76, ECHR 7.

¹¹ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2002 m. liepos 11 d. sprendimas *Christine Goodwin prieš Jungtinę Karalystę* byloje Nr. 28957/95.

¹² Europos Žmogaus Teisių Teismo 1998 m. liepos 30 d. sprendimas *Sheffield ir Horsham prieš Jungtinę Karalystę* byloje Nr. 22985/93, 23390/94, 27, ECHR 69.

Teigtina, jog informacija, kuri yra susijusi su asmens lytimi, seksualine orientacija ir gyvenimu yra viena iš jautrausių temų. Todėl dažnai tokios informacijos paskleidimas ir sukelia Kovencijos 8 ir 10 straipsnio konfliktus. Visgi, ne visais atvejais tokios informacijos paskleidimas gali reikšti Konvencijos 8 straipsnio pažeidimą. Byloje *Sousa Goucha prieš Portugaliją*¹³ buvo viešai paskelbta informacija, kur pareiškėjas vienoje televizijos laidoje, juoko formoje buvo įvardinamas kaip esantis moteriškosios lyties atstovas. Pareiškėjas nurodė, jog tokios informacijos paskleidimas pažeidžia jo privatų gyvenimą ir reputaciją. Teismas šioje byloje pažymėjo, jog toks pareiškimas buvo išsakytas juokaujant ir nenorint pažeminti asmenį ar kėsintis į jo tapatybę. Todėl Teismas nusprendė, jog šiuo atveju nebuvo Konvencijos 8 straipsnio pažeidimo, kadangi žeminantys pareiškimai turi objektyviai sukelti neigiamus padarinius.

Kita sritis, kuri taip pat yra glaudžiai susijusi su „asmenų privačiu ir šeimos gyvenimo gerbimu“ yra asmenų išsiuntimo iš šalies atvejai. Kaip vieną dažniausiai sutinkamų pavyzdžių šiuo atveju pateikiama Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Slivenko prieš Latviją*.¹⁴ Bylos aplinkybėse buvo nurodoma, jog Rusijos karininko šeima buvo išsiųsta iš Latvijos teritorijos, nors karininko žmona nuo 3 mėn. amžiaus, t. y. praktiškai visą savo gyvenimą gyveno Latvijoje. Dukra gimė Latvijos teritorijoje ir mokėjo tik latvių kalbą. Karininko žmonos tėvai gyveno Latvijoje bei turėjo nuolatinių gyventojų statusą. Teismas konstatavo, jog moters išsiuntimas pažeidžia teisę į privatų gyvenimą, o tėvų išsiuntimas - senyvų žmonių teises. Teismas nukrypo šiuo atveju nuo pagrindinės šeimos sampratos bei nustatė teisės į privatų gyvenimą pažeidimą. Pagal Teismo praktiką, teisė į šeimos gyvenimo gerbimą yra itin plati: santykiai tarp vaikų ir senelių; globėjų ir vaikų; tarp tetos ir jos dukterėčios; tarp dėdės ir sūnėno; tarp tėvų ir vaikų, kurie yra gimę antroje santuokoje.¹⁵ Kitoks teismo sprendimas buvo priimtas Byloje *Levakovic prieš Daniją*,¹⁶ kur atlikus laisvės atėmimo bausmę, iš šalies buvo išsiųstas Kroatijos pilietis. Teismas visų pirma pažymėjo, jog išsiuntimas iš šalies yra galimas tik ypatingai rimtais atvejais. Atsižvelgęs į tai, jog pareiškėjas neturėjo stiprių ryšių su Danijoje gyvenančiais šeimos nariais, savo buvimu kėlė grėsmę visuomenei, EŽTT nusprendė, jog šiuo atveju nebuvo Konvencijos 8 straipsnio pažeidimo.

---

¹³ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. kovo 22 d. sprendimas *Sousa Goucha prieš Portugaliją* byloje Nr. 70434/12.

¹⁴ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2003 m. spalio 9 d. sprendimas *Slivenko prieš Latviją* byloje Nr. 48321/99, EHRR 24.

¹⁵ KILKELLY U. *The right to Private and family life*. Strasbourg: Council of Europe. 2001. p. 35.

¹⁶ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2018 m. spalio 23 d. sprendimas *Levakovic prieš Daniją* byloje Nr. 7841/14.

Atsižvelgus į Teismo Konvencijos aiškinimą, galima teigti, kad sąvoką „šėimos gyvenimas“ akcentuojama vaiko ir kitų šėimos narių, įskaitant tolimus giminaičius, tarpusavio ryšių reikšmė. Šie santykiai buvo įvardinti kaip „trijų kartų“ santykiai. Atsižvelgiant į tai, Europos Žmogaus Teisių Teismas, aiškindamas „šėimos“ sampratą, nenustato, jog šėimos santykiai yra vien vaikų ir jų tėvų, taip išplečiant natūralios šėimos koncepciją.¹⁷ Todėl „šėimos gyvenimo“ samprata, vartojama Konvencijos 8 straipsnyje, turi būti aiškinama plačiai, t.y. apsaugos objektu laikomi ne tik de jure, bet ir de facto šėimos santykiai“.¹⁸

Taip pat, teisė į „šėimos gyvenimo“ gerbimą yra glaudžiai susijusi ir su įvaikinimu. Šiuo atveju galima paminėti Europos Žmogaus Teisių Teismo bylą Keegan prieš Airiją,¹⁹ kur šioje situacijoje įvaikinimas buvo vykdomas nepaisant biologinio tėvo norų, o tai, pasak pareiškėjo, buvo jo teisių pažeidimas pagal 8 straipsnį. Bylos faktinėse aplinkybėse nurodoma, jog pora išsiskyrė netrukus po to, kai pareiškėjo gyvenimo partnerė pastojo. Kai vaikas gimė, moteris atidavė dukterį įvaikinimui. Taigi šioje situacijoje buvo svarstoma, kas gali būti laikoma „šėima“, ar tėviai turi daugiau teisių į vaiko auginimą ir auklėjimą nei biologinis tėvas. Teismas, atsižvelgdamas į tai, jog vaikas gimė iš meilės santykių paremto suplanuoto sprendimo, pažymėjo, jog tokie santykiai tarp asmenų gali būti įvardinami kaip „šėimos gyvenimas“ pagal Konvencijos 8 straipsnį. Byloje Kroon prieš Olandiją,²⁰ Teismas pažymėjo, jog tam, kad būtų galima nustatyti „šėimos santykius“ nebūtina santuoka, jei asmenys gyvena ilgalaikiuose, stabiluose santykiuose.

Kaip jau minėta, Teismas savo praktikoje yra akcentavęs, jog teisė į „pagarbą asmens privačiam gyvenimui“ turi užtikrinti kiekvienam asmeniui sferą, kurioje jis tinkamai jaustųsi ir galėtų ugdyti save kaip asmenybę. Tuo atveju, kai valstybė įsikiša į individo privatų gyvenimą, tai privalo atitikti Konvencijos 8 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas sąlygas. Konvencija numato galimus nuolatinis ir laikinus naudojimosi teisėmis ir laisvėmis apribojimus. Visgi daugelį atvejų yra bendri apribojimų reikalavimai: jie taikomi tik toms teisėms ir laisvėms, kurių apribojimus numato pati Konvencija, jie privalo būti „įstatymo numatyti“ bei „būtinai demokratinėje visuomenėje“. Asmens teisės į „privataus ir šėimos gyvenimo“ neliečiamumą ribojimo galimybę numato Konvencijos 8 straipsnio antros dalies nuostata, kuri įtvirtina, jog valstybės bei jų institucijos neturi teisės riboti individų

¹⁷ KILKELLY U. *The right to Private and family life*. Strasbourg: Council of Europe. 2001. p. 36.

¹⁸ JOČIENĖ D., ČILINSKAS K. *Žmogaus teisių apsaugos problemos tarptautinėje ir Lietuvos Respublikos teisėje*. Vilnius, 2005. p. 68.

¹⁹ Europos Žmogaus Teisių Teismo 1994 m. gegužės 26 d. sprendimas *Keegan prieš Airiją* byloje Nr. 00016969/90, 18 EHRR 342.

²⁰ Europos Žmogaus Teisių Teismo 1994 m. spalio 24 d. sprendimas *Kroon prieš Olandiją* byloje Nr. 00018535/91.

teisės į privatumą, išskyrus įstatymo numatytus atvejus ir kai tai būtina demokratinėje visuomenėje valstybės saugumo, visuomenės apsaugos ar šalies ekonominės gerovės interesais, siekiant užkirsti kelią viešosios tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams, taip pat žmonių sveikatai ar moralei arba kitų asmenų teisėms ir laisvėms apsaugoti.²¹ Konvencijos 8 straipsnyje numatyta, kada galima riboti teisę į privatų gyvenimą. Taip pat, numato, kad joks privatus asmuo ar organizacija negali apriboti teisės į privatų gyvenimą. Tokią teisę turi tik valstybės institucijos ir tik tais atvejais, kai tokio apribojimo galimybė yra tiesiogiai numatyta įstatyme. Teisę į privatų gyvenimą valstybės institucijos gali riboti tik įstatymo numatytais atvejais, kai reikia saugoti: 1) valstybės ar visuomenės interesus; 2) asmenų sveikatą; 3) moralę; 4) kitas teises. Asmens teisei į „šėimos bei privataus gyvenimo gerbimą“ Konvencijoje suteikiama tokia pati reikšmė, kaip ir kitoms fundamentalioms teisėms ir laisvėms (pvz., minties, sąžinės ar religijos laisvė), visgi, ši teisė nėra absoliuti.²² Valstybės jau anksčiau įvardintais atvejais gali imtis veiksmų, kuriais yra ribojama asmens teisė į šėimos ir privataus gyvenimo gerbimą, jei ribojimas atitinka numatytas 8 straipsnio sąlygas. Taikomi apribojimų privalo būti proporcingi siekiamam tikslui, reglamentuojami įstatymu bei taikomi tada, kai tai yra būtina demokratinėje visuomenėje, valstybei siekiant teisėtų tikslų.

Teismo praktikoje galime rasti pavyzdžių, jog teisę į privatų gyvenimą bus neginama, jeigu prioritetas bus suteiktas kitos teisės saugomos vertybei ginti. Teismas bandydamas ieškoti įvairių teisių pusiausvyros, neretai teikia didesnę svarbą ne privataus gyvenimo, o kitoms teisėms ginti. Kaip pastebi autorė L. Meškauskaitė, visuomenės teisė gauti informaciją, susijusią su viešojo asmens privačiu gyvenimu, suprantama kaip teisėtas visuomenės interesas tais atvejais, kai tai būtina apsaugant kitų asmenų teises ir laisves nuo neigiamų pasekmių.²³ Teismas savo praktikoje taip pat yra pažymėjęs, jog suinteresuotos šalies reikalavimas gerbti privatų asmens gyvenimą, savaime netenka tiek galios, kiek pati šalis savo privatų gyvenimą atskleidžia visuomenei bei glaudžiai susieja su kitais šios teisės saugomais interesais.²⁴ Visgi, išimtyis iš šios sukurtos taisyklės atsiranda tais atvejais, kai asmuo savo privatų gyvenimą eskaluoja viešoje erdvėje. Kaip pavyzdį galima pateikti Europos Žmogaus Teisių Komisijos pranešimą dėl bylos *Bruggemann ir Scheuten prieš Vokietiją*,²⁵ kur buvo pasisakyta, jog: „Reikalavimas gerbti privatų gyvenimą automatiškai

²¹ MIKELĖNAS V. *Teisė į privatų gyvenimą ir jos gynimas*. Vilnius: Justitia, 2001. p. 23.

²² VADAPALAS V. *Individas ir Tarptautinė teisė*. Vilnius: Eugrimas, 2006. p. 277.

²³ MEŠKAUSKAITĖ L. *Žiniasklaidos teisė. Visuomenės informavimo teisė: teoriniai ir praktiniai aspektai*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004. p. 235.

²⁴ MIKELĖNAS V. *Teisė į privatų gyvenimą ir jos gynimas*. Vilnius: Justitia, 2001. p. 16.

²⁵ Europos Žmogaus Teisių Komisijos 1977 m. spalio 14 d. pranešimas dėl bylos *Bruggeman ir Scheuten prieš Vokietiją* pareiškimo Nr. 6959/75.

ribojamas tiek, kiek asmens privatus gyvenimas yra susijęs su visuomeniniu gyvenimu bei kitais ugdomais interesais.“ Pažymėtina, jog šioje byloje buvo nustatytos privataus gyvenimo gerbimo ribos. Komisijos nuomone, asmens „privatus“ gyvenimas negali būti interpretuojamas kaip individo teisė į privatumą, teisė gyventi taip, kaip pageidauja asmuo bei tuo pačiu apsaugotam nuo viešumo. Ši teisė taip pat apima ir teisę sukurti ir palaikyti ryšius su kitais asmenimis, ypač emocinio gyvenimo srityje, suteikiant galimybę ugdyti ir realizuoti save kaip asmenybę.

Verta pažymėti, kad daugelyje valstybių, privataus gyvenimo apsaugos samprata iš esmės yra sugretinama su asmens duomenų apsaugos samprata. Tokia samprata privatumą aiškina kaip asmeninės informacijos valdymą. Todėl privatumo apsauga dažnai interpretuojama kaip tam tikra riba, kiek į asmeninį gyvenimą gali kištis visuomenė.²⁶ Privatumas, kuris susijęs informacijos disponavimu, turi taisykles pagal kurias privataus pobūdžio informacija gali būti kaupiama, renkama bei tvarkoma, įskaitant su finansine bei asmens sveikata susijusią informaciją. Teismo jurisprudencija šioje srityje susideda ne tik iš tokių aspektų kaip informacijos apie asmenį kaupimas bei laikymas, tačiau ir prieiga prie tokių duomenų bei tam tikri fizinio ir moralinio integralumo aspektai.²⁷ Riba, kuri negali būti peržengta tais atvejais, kai valstybė renka ir laiko tokią informaciją, priklauso kiek tais suderinama su Konvencijos 8 straipsniu. Tokią informaciją gali būti sudaryti: nuotraukos, įrašai apie padarytas nusikalstamas veikas ar galimas sąsajas su teroristine veikla ar keliama grėsme nacionaliniam saugumui.²⁸

Malone prieš Jungtinę Karalystę²⁹ Teismas pažymėjo, jog teisėtas asmens telefoninių pokalbių pasiklausymas, kuris atliekamas pažeidžiant galiojančius įstatymus žeidžia asmens privatų gyvenimą ir neatitinka Konvencijos 8 straipsnio. *Kruslin* prieš Prancūziją³⁰ ir *Huvig* prieš Prancūziją³¹ bylose Teismas pabrėžė, kad pokalbių kontrolė bei kitos telefoninių pokalbių kontroliavimo formos yra didelis įsikišimas į asmeninio gyvenimo ir susirašinėjimo teisės gerbimą. Reikia remtis ypatingai aiškiai reglamentuotu įstatymu, kuriame būtų įtvirtintos nedviprasmiškos bei detalios, aiškios taikymo taisyklės. Taip pat, Teismas šiose bylose nusprendė, jog buvo pažeistas Konvencijos 8 straipsnis, kadangi

---

²⁶ HARRIS D. J. O'BOYLE M., WARBRICK C. *Law of the European Convention on Human Rights*. Butterworths. London, Dublin, Edinburgh. 2005. p. 25.

²⁷ CIVILKA M. *Asmens duomenų apsauga Tarptautinėje ir EB teisėje*. VU TF. Vilnius, 2001. p. 14.

²⁸ BARBER N. W. *A Right to Privacy*. Public Law. 2003, p. 55.

²⁹ Europos žmogaus teisių teismo 1984 m. rugpjūčio 4 d. sprendimas byloje *Malone prieš Jungtinę Karalystę* Nr. 8691/79.

³⁰ Europos žmogaus teisių teismo 1990 m. balandžio 27 d. sprendimas byloje *Kruslin prieš Prancūziją* Nr. 12 EHRR 547.

³¹ Europos žmogaus teisių teismo 1990 m. kovo 27 d. sprendimas byloje *Huvig prieš Prancūziją* Nr. 12 EHRR 528.

Prancūzijoje tuo metu reglamentuojama telekomunikacinių įvykių kontrolės sistema, neužtikrino asmeniui tinkamos apsaugos nuo galimų piktnaudžiavimo atvejų ir nepakankamai aiškiai nustatė tokios kontrolės ribas ir mastą.

Privačių telekomunikacinių įvykių pavišiniame gali kilti Konvencijos 8 ir 10 straipsnio konfliktas. Su tuo yra susijęs ir Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas *Craxi prieš Italiją*³² byloje, kur buvo nagrinėjamas telefoninių pokalbių publikavimo atvejo atitikimas Konvencijos 8 straipsniui. Bylos pareiškėjas buvo politikas, kuriam pareikšti įtarimai korupcija. Jis rėmėsi Konvencijos 8 straipsniu, kadangi jo teigimu spaudoje buvo pavišinti jo telefoniniai pokalbiai, kurie neturėjo įrodomosios vertės byloje ir neturėjo nieko bendro su saviraiškos laisve. Teismas pažymėjo jog, svarbu ne tik, kad teisėsaugos institucijos nepagrįstai nesikištų į asmenų telekomunikacinį slaptumą, tačiau valstybė turi pozityvią pareigą užtikrinti įstatymu apsaugos priemonės nuo tokios informacijos pavišimo bei teisių gynimą, kuriomis pasinaudoti galėtų visi asmenys, net ir įkalinti. Su įkalinimo atveju yra susijusi *Silver ir Kiti prieš Jungtinę Karalystę*³³ byla, kurioje pareiškėjo laišakai buvo sulaikomi su kalėjimo vadovybės žinia, nors tai nebuvo reglamentuojama jokiu įstatymu. Teismas pažymėjo, jog pareiškėjo teisė į susirašinėjimo slaptumą nebuvo pakankamai apsaugota, kadangi tokios priemonės nenumatė joks teisės aktas, todėl buvo konstatuotas pažeidimas pagal Konvencijos 8 straipsnį.

Taigi, akcentuotina, jog privataus gyvenimo samprata yra plati, apimanti ne tik teisę būti paliktam vienam, bet ir teisę plėtoti ryšius su kitais asmenimis, ypač emocinėje srityje - ugdant savo asmenybę. Pasak autorės L. Meškauskaitės, asmuo naudodamasis savo teise į privatų gyvenimą, visada bus siejamas su jo paties asmenine nuožiūra.³⁴ Todėl Europos Žmogaus Teisių Teismas, ieškodamas pusiausvyros tarp privataus gyvenimo ir saviraiškos laisvės turi atsižvelgti, kokia apimtimi individas nori būti paliktas vienas.

1.2 Valstybės pareiga užtikrinti asmens teisę į privatų gyvenimą

Konvencijos taikymas praktikoje suponavo tai, jog pats Konvencijos 8 straipsnio turinys formaliai nurodo valstybės pareigą nesikišti į šeimos privatų gyvenimą. Visgi, pažymėtina, jog praktikoje yra neįmanoma, kad valstybė bent jau tam tikru laipsniu ar apimtimi nesikištų į asmens privatų gyvenimą. Todėl Teismo jurisprudencijoje yra

---

³² Europos žmogaus teisių teismo 2003 m. liepos 17 d. sprendimas *Craxi prieš Italiją* byloje Nr. 38 EHRR 47.

³³ Europos žmogaus teisių teismo 1983 m. spalio 24 d. sprendimas *Silver ir kiti prieš Jungtinę Karalystę* byloje Nr. 5 EHRR 347.

³⁴ MEŠKAUSKAITĖ L. *Žiniasklaidos teisė. Visuomenės informavimo teisė: teoriniai ir praktiniai aspektai*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004. p. 237.

akcentuota, jog tam tikrose situacijose, pamatiniai straipsnio principai nurodo pozityvių veiksmų iš valstybės pusės būtinybę.³⁵ Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos rezoliucijoje „Dėl masinės informacijos priemonių ir žmogaus teisių“ yra pažymima, jog: „Teisė į pagarbą privačiam asmeniniam gyvenimui, kuri yra numatyta Konvencijos 8 straipsnyje, privalo apginti asmenis ne tik nuo valdžios institucijų, tačiau ir nuo kitų individų bei institucijų veiksmų. Valstybių teisės aktai privalo nustatyti tokias apsaugos priemones“.³⁶ Iš to galima suprasti, jog valstybės bei jos institucijos turi dvilypį įsipareigojimą asmens privataus gyvenimo užtikrinimui. Taigi iš esmės valstybės pareigą galima skirstyti į:

- 1) negatyvųjų elgesio aspektą;
- 2) pozityvųjų elgesio aspektą.³⁷

Negatyvusis elgesio aspektas reiškia valstybės bei jų institucijų turi pareigą susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų atlikimo bei numatyti, jog valstybės institucijos ir jų pareigūnai nesikištų į asmens privatų gyvenimą. Visgi Konvencijos 8 straipsnio taikymas bei aiškinimas EŽTT praktikoje suponuoja tai, jog valstybė turi pareigą ne tik susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų, tačiau tam tikrose situacijose užtikrinti Konvencijos 8 straipsnio garantuojamas teises aktyviais veiksmais. Pozityvusis elgesio aspektas EŽTT jurisprudencijoje yra suprantamas, kaip Konvencijos 8 straipsnio pareiga valstybei imtis aktyvių veiksmų tam, jog būtų užtikrinama adekvati pagarpa asmens privačiam gyvenimui. Kaip pavyzdį galima pateikti, valstybės pareigą numatyti nacionaliniais teisės aktais tinkamus teisės į privatų gyvenimą gynimo būdus ir užtikrinti asmeniui reikalingą teisinę gynybą nuo bet kokių pažeidimų, susijusių su privačiu gyvenimu. Todėl valstybė privalo sudaryti asmenims tokias sąlygas, jog jų privatus gyvenimas nebūtų pažeidžiamas ir užtikrinamas.³⁸

Pažymėtina, jog Konvencijos 8 straipsnis užtikrina asmens teisę į privatumą net ir privatinės teisės sferoje. Tokiu atveju, jeigu nacionalinė teisė nenumato atitinkamo mechanizmo, kuris garantuotų teisės į privatų gyvenimą veiksmingą gynybą nuo kitų privačių subjektų daromų pažeidimų, pagal Konvencijos 8 straipsnį, asmuo gali reikalauti pripažinimo, jog valstybė pažeidė Konvenciją nenumatydamą tokio mechanizmo.³⁹ Todėl norint nustatyti, ar tam tikrais atvejais valstybės veiksmai yra suderinti su Konvencija,

---

³⁵ BARBER N. W. *A Right to Privacy*. Public Law. 2003, p. 32.

³⁶ Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos 1970 m. sausio 23 d. Rezoliucija Nr. 428 „Dėl masinės informacijos priemonių bei žmogaus teisių“.

³⁷ FELDMAN D. *The Developing Scope of Article 8 of the European Convention on Human Rights*. European Human Rights Law Review. 1997, p. 268.

³⁸ DOUGLAS G. *The family in the state under the European convention on human rights*. Int J Law Policy Family (1988, 2(1), p. 79.

³⁹ MIKELĖNAS V. *Teisė į privatų gyvenimą ir jos gynimas*. Vilnius: Justitia, 2001. p. 18.

asmens privataus gyvenimo gerbimo atžvilgiu, reikia įvertinti ar konkreči situacija reikalauja valstybės aktyvaus veikimo, ar visgi užtenka tik konstatuoti, jog valstybė nepažeidė savo įsipareigojimų. Autorius C. Forder⁴⁰ įvardina veiksmų seką, kurią Teismas taiko, kai analizuoja pozityvių bei negatyvių valstybės bei jos institucijų įsipareigojimų vykdymo aspektus pagal Konvencijos 8 straipsnį privačiam ir šeimos gyvenimui ginti. Visų pirma, Teismas sprendžia, ar nagrinėjamu atveju nustatytos aplinkybės patenka į Konvencijos 8 straipsnio taikymo sritį. Tam reikia nustatyti, ar tokios aplinkybės yra pakankamai svarios konstatuoti šeimos gyvenimo santykius. Antra, Teismas nustato, ar bylos aplinkybės leidžia pripažinti valstybės kišimąsi į Konvencijos užtikrinamas vertybes. Teismui nenustačius intervencijos fakto, yra keliamas klausimas, ar visgi valstybė bei jos institucijos nagrinėjamos situacijos atveju, turėjo vykdyti iš Konvencijos išplaukiančias pozityvias pareigas asmens atžvilgiu. Tuo atveju, jei Teismas nustato, jog turėjo, yra tikrinama ar jų laikėsi. Intervencijos fakto nustatymo atveju, Teismas daro išvadą, jog nagrinėjamas atvejis yra susijęs su negatyviais valstybės įsipareigojimais. Tada yra sprendžiama, ar nustatyta intervencija yra pateisinama Konvencijos 8 straipsnio 2 dalyje numatytais pagrindais. Teismui konstatavus, jog intervencija yra teisėta bei pagrįsta, Teismas nebetiria ar egzistavo pozityvi valstybės bei jos institucijų pareiga, nes tokie teisėtumo bei pagrįstumo elementai *per se* naikina valstybės atsakomybę prieš asmenį, kuri kyla dėl minėtų pareigų nevykdymo. Pažymėtina, jog Teismas svarsto pozityviųjų valstybės pareigų nevykdymo, kurios susijusios su asmens privataus ir šeimos gyvenimo užtikrinimo aspektais, tik prieš tai nustatęs, kad nebuvo pažeistos negatyvios valstybės pareigos.

Konvencijos 8 straipsnis tiksliai nenumato, kokiais atvejais valstybė turi imtis pozityviųjų pareigų, todėl Teismas nagrinėdamas kiekvieną atvejį, atsižvelgia į bylos aplinkybes. Teismas savo jurisprudencijoje yra pažymėjęs, jog definicija „gerbimas“ nėra niekur aiškiai reglamentuota, todėl kiekvienu atveju šios definicijos ribos keičiasi. Nėra paprasta konstatuoti kokiais atvejais valstybė turi imtis pozityviųjų pareigų, taip pat, apibrėžti tų pareigų apimtį.⁴¹ Rees prieš Jungtinę Karalystę⁴² byloje buvo pažymėta, jog valstybės nesugebėjimas pripažinti asmens naujojo statuso po lyties keitimo operacijos, leidžia konstatuoti pozityviosios pareigos pažeidimą, kuris neleidžia užtikrinti privataus asmens gyvenimo pagal Konvencijos 8 straipsnį. Pažymėtina, kad pagrindiniai Konvencijos

---

⁴⁰ FORDER C. *Legal establishment of the Parent-Child relationship*. Maastricht: Universiteit Maastricht. 1998, p. 100-105.

⁴¹ KILKELLY U. *The right to Private and family life*. Strasbourg: Council of Europe. 2001. p. 40.

⁴² Europos žmogaus teisių teismo 1986 m. spalio 17 d. sprendimas *Rees prieš Jungtinę Karalystę* byloje Nr. 9532/81, 9 EHRR 56.

8 straipsnio principai tam tikrose bylose numato pozityviųjų veiksmų būtinybę iš valstybės pusės. Tai Teismo praktikoje buvo išplėtotą Airey prieš Airiją⁴³ byloje, kur buvo pasisakyta, jog: „Konvencijos 8 straipsnio svarbiausias tikslas yra neleisti valdžios institucijoms savavališkai kištis į asmens privatų gyvenimą, taip pat 8 straipsnis valstybei sukuria pareigą ne tik nesikišti, tačiau toks pareigų turinys gali būti papildomas pareiga aktyviai veikti tam, jog būtų užtikrinama reali privatus ir šeimos gyvenimas apsauga“. Šioje byloje pareiškėja norėjo nutraukti santuoką su savo sutuoktiniu, visgi tuo metu Airijos teisės aktai numatė, jog skyrybos yra galimos tik teismui nusprendus, jog nuo pat pradžių santuoka buvo negaliojanti, taip pat, jeigu asmuo pateiktų įrodymus, kad nebuvo laikomasi geros moralės santykių įsipareigojimų, tokių kaip: sutuoktinio neištikimybė, iškrypimai bei žiaurus elgesys su sutuoktiniu. Todėl pareiškėjai nebuvo galima teisėtai išsiskirti, kadangi netenkino nei vienos iš išvardintų sąlygų, nepaisant to, jog jos sutuoktinis piktnaudžiavo alkoholiu ir naudojo psichologinį smurtą prieš ją bei vaikus. Teismas nusprendė, kad Airijos valstybė, pažeidė savo pozityvias pareigas nesuteikiant asmeniui galimybės teisėtai išsiskirti ir tokiu būdu pažeidė, Konvencijos 8 straipsnio teisę į privatų ir šeimos gyvenimą.

Su tuo pačiu susijusi Byla Zawadka prieš Lenkiją⁴⁴, kur Teismas konstatavo, jog Lenkijos institucijos nesiimdamos privalomų priemonių tam, jog paskatintų šalis bendradarbiauti dėl tėvo bendravimo su vaikais tvarkos nustatymo. Šios bylos aplinkybėse nurodoma tai, jog asmenys nesusituokę susilaukė vaiko, o neužilgo pora išsiskyrė, tačiau sutarus, jog vaiko gyvens pas motiną, o vaiko tėvas galės kas antrą savaitę bendrauti su vaiku. Vaiko motina neleidus tėvui susitikti su vaiku pagal jų susitarimą, pareiškėjas paprašė valstybės institucijų įsikišimo tam, jog atstatytų bendravimo teisę su vaiku. Visgi, valstybės institucijos nesureagavo į pareiškėjo prašymą, todėl jis savavališkai nusprendė pasiimti vaiką. Teismas įpareigojo vaiką grąžinti motinai, o pareiškėjui buvo apribota tėvystės teisė, kadangi jis piktnaudžiavo savo turimomis teisėmis ir tai, anot nacionalinių teismu, galėjo daryti neigiamą įtaką vaikui. Pareiškėjas apskundė tokį valstybės neveikimą, argumentuodamas tuo, jog valstybė pažeidė jo teisės į privatų ir šeimos gyvenimą gerbimą. Teismas pažymėjo, jog nebuvo užtikrinta konkreti valstybės pagalba tam, jog būtų apsaugomi vaiko ir tėvo interesai šioje situacijoje, todėl tai padarė įtaką ilgalaikiui tėvo ryšiui su vaiku. Teismas nusprendė, jog valstybės institucijos nevykdė pozityvių pareigų, kadangi nesugebėjo užtikrinti tėvo teisės reguliariai bendrauti su vaiku, todėl konstatavo Konvencijos 8 straipsnio pažeidimą.

---

⁴³ Europos Žmogaus Teisių Teismo 1979 m. spalio 9 d. sprendimas *Airey prieš Airiją* byloje Nr., Eur. 54312/76.

⁴⁴ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2005 m. birželio 23 d. sprendimas *Zawadka prieš Lenkiją* byloje Nr. 48542/2002.

Pažymėtina, jog pozityvios pareigos aspektas yra aktualus, kai yra analizuojamos situacijos susijusios ir ne su valstybės institucijomis. Dažniausiai sutinkami atvejai yra susiję su žiniasklaidos priemonėmis. Byloje *Rubio Dasamantes prieš Ispaniją*⁴⁵ buvo konstatuotas pozityviosios pareigos pažeidimas, kadangi valstybė neužtikrino pareiškėjos privataus gyvenimo apsaugos. Bylos pareiškėja, kuri buvo žinoma Ispanijoje, skundėsi, jog keletas žiniasklaidos priemonių paviėšino jos intymias gyvenimo detales, susijusias su jos seksualine orientacija ir taip pažeidė jos privatų gyvenimą. Teismas pažymėjo, jog tokios informacijos paskleidimas ypatingai žeidė pareiškėjos privatumą, kadangi niekaip negalėjo prisidėti prie visuomeninių diskusijų bei yra nelaikytini faktais, turinčiais viešojo intereso elementų, kuriuos buvo būtina žinoti visuomenei. Todėl buvo pripažintas Konvencijos 8 straipsnio pažeidimas, kadangi valstybė nevykdė savo pozityvios apsaugoti asmens privatų gyvenimą.

Apibendrinant, toks platus spektras Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikos pažymi tai, jog Konvencijos 8 straipsnio gina didelę teisių apimtį. Šis straipsnis užtikrina asmens garbę bei reputaciją, asmeninį bei šeimos gyvenimą, moralinį bei fizinį vientisumą, skleidžiamos neteisingos informacijos paneigimą, konfidencialios informacijos apsaugą. Todėl pažymėtina, jog ieškant tinkamo teisių suderinimo su Konvencijos 10 straipsniu, privaloma rasti šių interesų pusiausvyrą tam, jog būtų užtikrinamos Konvencijos 8 straipsniu ginamos teisės.

---

⁴⁵ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2017 m. vasario 21 d. sprendimas *Rubio Dasamantes prieš Ispaniją* byloje Nr. 20996/10.

2. SAVIRAIŠKOS LAISVĖS SAMPRATA PAGAL EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ KONVENCIJOS 10 STRAIPSNĮ

2.1 Saviraiškos laisvės principo esmė

Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 10 straipsnyje numatyta, jog kiekvienas asmuo turi laisvę reikšti ir ginti savo nuomonę, skleisti įsitikinimus bei gauti informaciją be jokių apribojimų.⁴⁶ Saviraiškos laisvė yra pati savaime savarankiška teisė, tačiau tuo pačiu ir sudedamoji dalis kitų teisių, kurios yra saugomos Konvencijoje, kaip pvz., susirinkimų laisvė. Visgi saviraiškos laisvė gali prieštarauti kitoms Konvencijoje saugomoms teisėms, pvz., pagarbai privačiam asmens gyvenimui, sąžinei ir religijai.⁴⁷ Konvencijos 10 straipsnyje garantuojama laisvė yra ypatinga tuo, kad „laisvė reikšti savo mintis ir įsitikinimus yra vienas iš svarbiausių demokratinės visuomenės principų ir viena iš pagrindinių kiekvieno žmogaus tobulėjimo ir saviraiškos sąlygų“. Saviraiškos laisvės apsauga yra būtina demokratinio politinio proceso ir kiekvieno asmens vystymosi labui. Iš esmės 10 straipsnyje numatyta apsauga apima bet kokią išraišką, nepaisant jos turinio, kurią platina bet kuris asmuo ar žiniasklaidos grupė. Pažymėtina, jog ši laisvė nėra absoliuti ir valstybės turi teisę riboti saviraiškos laisvę. Visgi, tai yra galima tik laikantis Konvencijos 10 straipsnio 2 dalyje numatytų sąlygų. Tuo atveju, jei valstybė ribodama šią laisvę, pažeidžia minėtas sąlygas, tokie valstybės veiksmai gali būti laikomi kaip nesuderinami su Konvencija. Ribojimo atvejis pripažįstamas teisėtu tada, kai tai numatyta įstatyme bei atitinka būtinumo demokratinėje visuomenėje kriterijus.

Taigi, saviraiškos laisvės definiciją nėra taip paprasta suformuluoti, kadangi pati laisvė apima platų spektrą saviraiškos būdų ir formų, todėl kaip ir privataus gyvenimo sampratos atveju – reikia nagrinėti Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudenciją. Iš esmės, Konvencijoje reglamentuojama saviraiškos laisvė apima du pagrindinius elementus: 1) laisvę gauti informaciją ir idėjas; 2) laisvę informaciją ir idėjas skleisti.⁴⁸ Konvencijos 10 straipsnio antroje dalyje yra įvardinami saviraiškos laisvės ribojimai bei draudimai. Šie apribojimai demokratinėje visuomenėje turi būti būtini valstybės saugumo, teritorinio vientisumo ar viešosios tvarkos interesams, siekiant užkirsti kelią teisės pažeidimams ir nusikaltimams, žmonių sveikatai bei moralei, taip pat kitų asmenų orumui ir teisėms apsaugoti, užkirsti kelią konfidencialios informacijos atskleidimui ar teisminės valdžios

⁴⁶ Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. Valstybės žinios, 1995, Nr. 40-987.

⁴⁷ ŽIOBIENE E. LR Konstitucijoje įtvirtinta privataus gyvenimo apsauga: informacijos sklaidimo apie viešuosius ir privačiuosius asmenis skirtumai. Jurisprudencija, 2002. T. 30 (22). p. 94.

⁴⁸ JOČIENĖ D. *Freedom of expression and the right to privacy*. VU Mokslo darbai Teisė. 2001, p. 19.

autoritetui ir nešališkumui garantuoti.⁴⁹ Atsižvelgiant į tai, įstatymu galima įtvirtinti Konvencijos 10 straipsnio 2 dalyje numatytus saviraiškos laisvės teisėtus apribojimo pagrindus, kurie privalo atitikti formuojamą Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką. Todėl būtina įvardinti koks teisės suvaržymas gali būti teisėtas. Nustatant ar ribojimas yra galimas pagal Konvenciją, Teismas visų pirma patikrina, ar toks suvaržymas yra numatytas įstatymo. Ribojanti teisės norma privalo būti suformuluotos itin tiksliai ir visuomenė turi būti viešai informuota apie normas. Antrą, Teismas patikrina ar tokiu kišimusi yra siekiama teisėto tikslo. Konvencijos 10 straipsnio 2 dalis įvardina tokius teisėtus tikslus, kaip pvz. reputacijos ar kitų teisių apsauga, taip pat, konfidencialios informacijos apsauga. Trečią, Teismas nustato ar toks kišimasis yra būtinas demokratinėje visuomenėje. Šiuo atveju yra nagrinėjama ar egzistuoja realus visuomenės poreikis tokiam apribojimui, atsižvelgiant į proporcingumo principą.⁵⁰

Europos Žmogaus Teisių Teismas yra nagrinėjęs nemažai atvejų, kurie susiję su įvairiais saviraiškos laisvės aspektais ir ypač su valstybės diskrecija pagrįstai riboti informacijos sklaidos laisvę. Saviraiškos laisvė yra viena iš pagrindinių demokratinės visuomenės pamatų. Žiniasklaida turi visuomenės sergėtojo funkciją, kaip minima Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje.⁵¹ Žiniasklaidos funkcionavimas demokratinėje visuomenėje apima tam tikras taisykles, tokias kaip: susilaikyti nuo neapykantos, smurto, netolerancijos ar diskriminacijos kurstymo; informacijos rinkimas leistinomis priemonėmis; informacijos interpretavimo ir kritikos pateikimas tokiu būdu, kuris leistų išvengti nepateisinamo kišimosi į privatumą; pagarba visuomenės teisei būti informuota, neiškraipant tikrų faktų ir įvykių.⁵² Taigi žiniasklaidos funkcija yra ne tik pranešti informaciją, kuri suprantama kaip neužgauli, tačiau ir tokią, kuri gali būti laikoma įžeidžiančia bei šokiruojančia. Taip pat, visuomenė turi teisę gauti informaciją apie politinius reikalus arba viešąjį interesą liečiančius klausimus.⁵³

Pati pirma byla, kurioje Teismas pripažino Konvencijos 10 straipsnio pažeidimą buvo *Sunday Times* prieš Jungtinę Karalystę.⁵⁴ Teismas šioje byloje pabrėžė, kad uždraudimas paskelbti *Sunday Times* straipsnį apie medicininio preparato bandymus prieš patenkant į

---

⁴⁹ MEŠKAUSKAITĖ L. *Žiniasklaidos teisė. Visuomenės informavimo teisė: teoriniai ir praktiniai aspektai*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004. p. 224.

⁵⁰ ŽIOBIENE E. *LR Konstitucijoje įtvirtinta privataus gyvenimo apsauga: informacijos sklaidimo apie viešuosius ir privačiuosius asmenis skirtumai*. Jurisprudencija, 2002. T. 30 (22). p. 99.

⁵¹ MEŠKAUSKAITĖ L. *Žiniasklaidos teisė. Visuomenės informavimo teisė: teoriniai ir praktiniai aspektai*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004. p. 229.

⁵² *Ibid*, p. 230.

⁵³ D. J. HARRIS, M. O'BOYLE, C. WARBRICK *Law on the European Convention on Human Rights*. Butterworths, London, Dublin, Edinburgh, 1995. p. 388.

⁵⁴ Europos Žmogaus Teisių Teismo 1979 m. balandžio 26 d. sprendimas *Sunday Times* prieš Jungtinę Karalystę byloje Nr. 2 EHRR 245.

rinką, pažeidė Konvencijos 10 straipsnį, kadangi toks draudimas nėra būtinas demokratinėje visuomenėje. Dėl šio medicininio preparato nukentėjo asmenys, kurie po to ėmėsi teisinių priemonių prieš farmacijos kompaniją. Farmacijos kompanija pasiekė, jog nebūtų galima publikuoti straipsnio, remdamiesi argumentu, jog paskelbimas sumenkintų teisminės valdžios autoritetą. Šioje byloje Teismas pripažino, kad visuomenė bei nukentėję asmenys, turėjo teisę žinoti informaciją apie šio medicininio preparato poveikį dėl visuomeninio poreikio.

Kaip vieno jau įvardintų elementų – laisvė gauti informaciją kontekste, svarbi byla yra Rošianu prieš Rumuniją,⁵⁵ kurioje pareiškėjas buvo vietinės televizijos vedėjas. Teismas šioje byloje padarė išvadą, kad Rumunijos valdžios institucijos pažeidė 10 straipsnį, nes atsisakė leisti susipažinti su viešo pobūdžio dokumentais, kurių pareiškėjas pageidavo gauti. Teismas aiškindamas sprendimą pažymėjo, jog siekiant užtikrinti šią teisę, reikalingi veiksmingi užtikrinimo mechanizmai, tam jog būtų galima susipažinti su viešai prieinamais dokumentais. Teismas pažymėjo, jog A. Rošianu veikė teisėtai surenkant informaciją apie visuomeninės svarbos klausimus, būtent savivaldos veiklos srityje. Taip pat, atsižvelgiant į 10 straipsniu saugomus gėrius, įstatymai negali leisti savavališkų apribojimų, kurie gali tapti netiesiogine cenzūros forma, jei valdžios institucijos sukelia kliūčių rinkti informaciją. Informacijos rinkimas iš tiesų yra esminė žurnalistikos dalis ir neatskiriama, saugoma spaudos laisvės dalis. Atsižvelgiant į tai, kad žurnalistas ketino perduoti minėtą informaciją visuomenei ir taip prisidėjo prie viešų diskusijų apie gerą viešojo valdymo praktiką, tačiau jo teisė rinkti bei perduoti informaciją buvo aiškiai pažeista. Teismas taip pat pastebėjo, kad prašomos informacijos sudėtingas pobūdis ir didelė apimtis, taip pat, argumentas, jog neįmanoma taip greitai pateikti prašomos informacijos - negalėjo būti pakankamas pagrindas atsisakant suteikti prieigą prie prašomų dokumentų. Kai nacionalinis teismas suteikė galimybę susipažinti su dokumentais, valdžios institucijos negali trukdyti vykdyti teismo sprendimą. Taigi Teismas šioje byloje akcentavo „laisvo keitimosi nuomonėmis ir idėjomis“ principo svarbą.

Šiais laikais, didžiausia informacijos sklaida yra pasiekama internetu. Cengiz prieš Turkiją byloje,⁵⁶ Teismas pasisakė, jog: „Dabar internetas tapo viena iš pagrindinių priemonių, kuriomis asmenys naudojami savo teise į laisvę gauti ir skleisti informaciją ir idėjas, teikdami būtinas priemones dalyvavimui veikloje ir diskusijose dėl politinių klausimų ir visuotinės svarbos klausimų. Be to, kalbant apie interneto svetainių svarbą

---

⁵⁵ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2014 m. birželio 14 d. sprendimas *Rošianu prieš Rumuniją* byloje Nr. 27329/06.

⁵⁶ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015 m. gruodžio 12 d. sprendimas *Cengiz prieš Turkiją* byloje Nr. 48226/10.

įgyvendinant saviraiškos laisvę, atsižvelgiant į jos prieinamumą ir gebėjimą saugoti ir perduoti milžiniškus informacijos kiekius, internetas vaidina svarbų vaidmenį informuojant visuomenę bei formuojant jos nuomonę.“ Būtent interneto prieigos ribojimo ir laisvės gauti bei skleisti informaciją asmenims, kurie atlieka laisvės atėmimo bausmę kontekste yra priimta keletas svarbių sprendimų. Viena iš jų Kalda prieš Estiją⁵⁷ - ši byla buvo susijusi su kalinio skundu dėl valdžios institucijų atsisakymo suteikti jam galimybę naudotis interneto svetainėmis, kuriose yra teisinės informacijos bei kurias administruoja valstybė ir Europos Taryba. Pareiškėjas visų pirma skundėsi, kad draudimas pagal Estijos teisės aktus dėl jo prieigos prie šių konkrečių svetainių pažeidė jo teisę gauti informaciją internetu ir neleido jam atlikti teisinių tyrimų teismo procesuose, kuriuose jis dalyvavo. Teismas nusprendė, kad buvo pažeistas Konvencijos 10 straipsnis, nustatant, kad atsisakymas suteikti pareiškėjui prieigą prie interneto svetainių, kuriose yra teisinės informacijos, pažeidė jo teisę gauti informaciją. Teismas ypatingai pažymėjo, kad susitariančiosios valstybės neprivalo suteikti kaliniams galimybę naudotis internetu. Visgi, numačius prieigos tvarką, konkrečiomis pareiškėjo bylos aplinkybėmis priežastys, būtent dėl saugumo ir išlaidų, susijusių su tuo, kad neleidžia jam patekti į atitinkamas interneto svetaines, nebuvo pakankamos, kad pateisintų jo teisę gauti informaciją.

Kita byla, kuri susijusi šia tema yra Jankovskis prieš Lietuvą.⁵⁸ Šioje byloje kalinys skundėsi, kad jam buvo atsisakyta suteikti prieigą prie Švietimo ir mokslo ministerijos valdomos interneto svetainės, taip neleidžiant jam gauti su švietimu susijusios informacijos. Jis parašė ministerijai, prašydamas informacijos apie galimybę įstoti į universitetą, kad įgytų teisės laipsnį ir ministerija jį informavo, jog viską galima rasti jos interneto svetainėje. Tačiau kalėjimų administracija ir vėliau administraciniai teismai atsisakė suteikti pareiškėjui interneto prieigą prie šios svetainės, iš esmės nurodydami teisėtą draudimą kaliniams, dėl naudojimosi internetu. Teismas nusprendė, kad buvo pažeistas Konvencijos 10 straipsnis ir pažymėjo, kad saviraiškos laisvė negali būti aiškinama kaip įpareigojimas suteikti prieigą prie interneto ar konkrečias kalinių interneto svetaines. Tačiau, kadangi prieiga prie informacijos, susijusios su švietimu, buvo suteikta pagal Lietuvos įstatymus, galimybės patekti į atitinkamą interneto svetainę apribojimas pažeidė pareiškėjo teisę gauti informaciją. Šis įsikišimas buvo numatytas įstatyme ir siekė teisėto tikslo - apsaugoti kitų teises ir užkirsti kelią nusikaltimams. Visgi tinklalapyje, į kurį pareiškėjas norėjo gauti prieigą, buvo pateikta informacija apie mokymosi ir studijų

---

⁵⁷ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. sausio 19 d. sprendimas *Kalda prieš Estiją* byloje Nr. 17429/10.

⁵⁸ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2017 m. sausio 17 d. sprendimas *Jankovskis prieš Lietuvą* byloje Nr. 27329/06.

programas Lietuvoje, o tai suponavo, kad tokia informacija buvo tiesiogiai susijusi su pareiškėjo interesu įgyti išsilavinimą, o tai savo ruožtu buvo svarbi jo rehabilitacija ir vėlesnė reintegracija į visuomenę.

Pažymėtina, jog Europos Žmogaus Teisių Teismas savo jurisprudencijoje kaip dar vieną saviraiškos elementą išskiria žiniasklaidos laisvę, nepasaint to, jog Konvencijos tekste tai nėra tiesiogiai įtvirtinta. Autorė L. Meškauskaitė teigia, jog: „Informacijos šaltinio konfidencialumas yra svarbus demokratinės valstybės principas, padedantis žurnalistams gauti svarbią informaciją apie korupciją, piktnaudžiavimą valdžia ir kitus visuomenei žalingas veikas“.⁵⁹ Byloje *Matúz prieš Vengriją*,⁶⁰ Teismas patvirtina informatorių apsaugos svarbą cenzūros atvejais. Ši byla susijusi su televizijos žurnalisto Gábor Matúz atleidimu, dirbančiu valstybinės televizijos bendrovės „Magyar Televízió Zrt.“, Atskleidus kelis tariamus vienos iš jo vadovų cenzūros atvejus. Po kelių mėnesių Matúz paskelbė knygą, kurioje buvo išsamūs dokumentiniai įrodymai, kad cenzūra vykdoma valstybinėje televizijos įmonėje. Vėliau Matúz buvo nedelsiant atleistas. Teismas pabrėžė, kad knygos turinys iš esmės buvo susijęs su visuotinės svarbos klausimu ir patvirtina, kad neginčijama, jog Matúz paskelbti dokumentai buvo autentiški ir kad jo pastabos buvo teisingos. Teismas taip pat pažymi, kad žurnalistas į knygą įtraukė konfidencialius dokumentus su konkrečiu tikslu patvirtinti savo argumentus dėl cenzūros. Teismas pažymėjo, kad Vengrijos teisminių institucijų požiūris nepakankamai pritaikė teisę į saviraiškos laisvę ir padarė išvadą, kad kišimasis į pareiškėjo teisėtą žodžio laisvę nebuvo „būtina demokratinėje visuomenėje“.

Pagal Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijos kaitą, į Konvencijos 10 straipsnio taikymo sritį taip pat patenka ne tik socialinio – politinio pobūdžio informacija, tačiau ir komercinė. Čia galima paminėti *Stambuk prieš Vokietiją*⁶¹ bylą, kuri buvo susijusi su oftalmologui paskirta bauda, kadangi jis nesilaikė draudimo reklamuoti naujo pobūdžio nepatikrintą operaciją. Iš pradžių EŽTT pabrėžė, kad nors medicinos specialistui privalu laikytis visų visuomeninių sveikatos normatyvų, tačiau spaudos laisvės atžvilgiu šios elgesio taisyklės turėjo būti suderintos su visuomenės teisėtu interesu gauti informaciją. Taip pat, Teismas pažymėjo spaudos pareigą skleisti informaciją apie viešojo intereso klausimus. Minėtas reklaminis straipsnis pateikė išsamų naujo veikimo metodo aprašymą ir paminėjo informaciją apie galimas rizikas ir sėkmingų operacijų tikimybę. Pareiškėjo

---

⁵⁹ MEŠKAUSKAITĖ L. *Legal guide for journalists*. Vilnius, 2018, p. 8.

⁶⁰ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2014 m. spalio 24 d. sprendimas *Matúz prieš Vengriją* byloje Nr. 73571/10.

⁶¹ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2002 m. spalio 17 d. sprendimas *Stambuk prieš Vokietiją* byloje Nr. 37928/97.

teiginiai šiuo klausimu nebuvo neteisingi ar klaidinantys dėl operacijos būtinumo ar tinkamumo. Pasak Teismo, negalima laikyti, kad nuotrauka, rodanti pareiškėją profesiniame kontekste, laikoma draudžiama ar neobjektyvia informacija bei klaidinančia reklama, kuri yra glaudžiai susijusi su straipsnio turiniu.

Kaip viena saviraiškos laisvės suteikiamų formų yra galimybė viešai pasisakyti apie viešosios valdžios subjektų darbą. Reikia atkreipti dėmesį, jog būtent šiais atvejais ir gali kilti Konvencijos 8 bei 10 straipsnio saugomų vertybių kolizija. Valstybės tarnautojų kritikos kontekste, įdomi byla yra *Mladina dd. Ljubljana prieš Slovėniją*,⁶² kurioje Parlamento nario atžvilgiu buvo išsakyta replika apie tai, kad jis yra „intelektualiai žlugęs“ viename leidinio straipsnyje. Šioje byloje Teismas laikėsi pozicijos, kad nors buvo išsakyta žeidžianti mintis politikos atžvilgiu, tačiau ši replika buvo išsakyta ne tam, jog sumenkintų Parlamento nario intelektinius gebėjimus, o kaip pašiepianti frazė bendroje politinėje diskusijoje. Teismas pakartojo, kad politinė perspektyva dažnai patenka į asmeninę sferą - ir tai yra vienas politikos pavojų, kuris veda cenzūros link. Laisvos diskusijos apie idėjas - tai yra demokratinės visuomenės garantija ir tokie įžeidimai yra ginami Konvencijos 10 straipsnio atžvilgiu tik tokiu atveju, kai jie yra naudojami kaip stiliaus priemonė pabrėžti platesnį politinį diskursą.

Saviraiškos laisvės ir teisės dirbti valstybės tarnyboje situacija buvo nagrinėjama byloje *Glaserapp prieš Vokietiją*.⁶³ Šioje byloje pareiškėja, kuri buvo siejama su radikalių asmenų partija skundėsi, jog dėl savo pažiūrų buvo atleista iš mokyklos mokytojos pareigų. Teismas pabrėžė, jog Konvencija negarantuoja teisės dirbti valstybės tarnyboje, todėl nenustatė Konvencijos 10 straipsnio pažeidimo. Pareiškėja buvo atleista ne dėl išreiškiamos nuomonės, o dėl jos pozicijai užimti netinkamos asmeninės kompetencijos. Taip pat buvo akcentuota, jog neatsižvelgiant į galimus nuomonės reiškimo laisvės ribojimus valstybėms tarnautojams, tai nereiškia, jog jie netenka laisvės išreikšti savo nuomonę.

Kita svarbi byla susijusi ta pačia tema yra *Stankiewicz prieš Lenkiją*.⁶⁴ Ši byla yra susijusi su galimu kyšininkavimo atveju Lenkijoje, kai tuometinis Sveikatos apsaugos ministras buvo įtariamas paėmęs kyšį iš vienos farmacijos kompanijos tam, jog jų tiekiamus vaistus įtrauktų į valstybės kompensuojamų vaistų sąrašą. Šį atvejį aprašius dviems žurnalistams, jie buvo paduoti į teismą dėl garbės ir orumo pažeidimo, kur teismo

---

⁶² Europos Žmogaus Teisių Teismo 2014 m. liepos 17 d. sprendimas *Mladina dd. Ljubljana prieš Slovėniją* byloje Nr. 20981/10.

⁶³ Europos Žmogaus Teisių Teismo 1986 m. rugpjūčio 28 d. sprendimas *Glaserapp prieš Vokietiją* byloje Nr. 9228/80.

⁶⁴ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015 m. sausio 14 d. sprendimas *Stankiewicz prieš Lenkiją* byloje Nr. 48723/07.

sprendimu, turėjo atlyginti nematerialią žalą ir viešai atsiprašyti ministro. Visgi, Europos Žmogaus Teisių Teismas nusprendė, jog šiuo atveju buvo Konvencijos 10 straipsnio pažeidimas, kadangi nacionaliniai teismai vertino žurnalistų profesinį elgesį pernelyg griežtai. Priešingai nei teigė nacionaliniai teismai, EŽTT pažymėjo, kad pareiškėjai laikėsi atsakingos žurnalistikos standartų ir jų atliktas tyrimas prieš paskelbiant straipsnį buvo sąžiningas ir atitiko įprastą žurnalistų pareigą patikrinti faktus iš patikimų šaltinių. Taip pat, straipsnyje buvo pristatyta ministro versija dėl įtarimų, taigi iš esmės, žurnalistai tik atliko „visuomenės sergėtojo“ (angl. *public watchdog*) funkciją, todėl Teismas pakartojo, jog toks kišimasis nebuvo būtinas demokratinėje visuomenėje.

Taigi, pažymėtina, jog saviraiškos laisvė apima platų spektrą saviraiškos būdų, pradedant nuo žurnalistinės laisvės informuojant visuomenę, baigiant viešosios valdžios subjektų kritika. Todėl Konvencijos 8 bei 10 straipsnių kolizijoje svarbu įvertinti, jog vienas iš svarbiausių demokratinės visuomenės principų yra saviraiškos laisvė, kuri turi būti ginama, net ir tais atvejais, kai tai žeidžia kito asmens privatumą ar orumą.

2.2 Saviraiškos laisvės ribos

Kaip jau minėta, saviraiškos laisvė yra viena visuomenės demokratijos garantų ir šio principo užtikrinimas turi būti laikomas prioritetu visose laisvose valstybėse. Visgi, saviraiškos laisvė turi ribas, kurio nėra ginamos Konvencijos 10 straipsnio rėmuose. Būtent 10 straipsnio 2 dalis numato atvejus, kai saviraiška peržengia socialiai priimtinas ribas.

Autorė D. Jočienė⁶⁵ skirsto saviraiškos laisvės ribojimus į tris grupes:

- 1) viešųjų interesų apsauga (sveikatos bei moralės apsauga, nacionalinis saugumas bei teritorinis vientisumas, nusikalstamų veikų užkardymas, visuomenės saugumas);
- 2) kitų asmenų teisių ir laisvių apsaugą (asmens reputacijos apsauga, konfidencialios informacijos apsauga);
- 3) teisminės valdžios autoriteto ir nešališkumo apsauga.

Kaip viena saviraiškos laisvės peržengimo apraiškų yra smurto kurstymas. Viena garsesnių bylų, kurioje Teismas pripažino smurto kurstymą bei teroristinių aktų pateisinimą yra Leroy prieš Prancūziją.⁶⁶ Šioje byloje vieno Prancūzijos žurnalo karikatūristas redakcijai pateikė piešinį, vaizduojantį Rugsėjo 11 dienos įvykius, su antrašte: „Mes visi apie tai svajojome... Hamas tai padarė“, referuojant į tuo metu populiarių vienos

⁶⁵ JOČIENĖ D. *Europos žmogaus teisių konvencijos 10 straipsnio taikymo praktika*. Teisė. 2001, p. 2.

⁶⁶ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2008 m. spalio 2 d. sprendimas *Leroy prieš Prancūziją* byloje Nr. 36109/03.

kompanijos reklaminį šūkį. Teismas pažymėjo, kad tragiški Rugsėjo 11 d. įvykiai sukėlė pasaulinį chaosą ir negalėjo būti pateisnami jokiais priemonėmis, todėl karikatūrą buvo galima interpretuoti kaip tokių smurtinių įvykių šlovinimą. Taip pat, Teismas grįsdamas savo sprendimą pažymėjo, jog toks piešinys sumenkino aukų orumą ne tik dėl savo turinio, tačiau ir paskelbimo aplinkybių, kadangi ši karikatūra pasirodė netrukus po minėtų įvykių – rugsėjo 13 dieną. Teismo nuomone, visos šios aplinkybės negali būti saugomos spaudos ir meno laisvės principais.

Kitas ganėtinai susijęs ribos peržengimo atvejis – neapykantos ir rasizmo kurstymas. Čia galima paminėti *Vejdeland ir kiti prieš Švediją* bylą,⁶⁷ kurioje grupuotė pavadinimu „Nacionalinis jaunimas“ platino mokykloje brošiūras, kurių turinys žemino seksualinės mažumas. Brošiūrose buvo skelbiamos tokios idėjos kaip homoseksualių asmenų atsakomybė dėl ŽIV ir AIDS paplitimo, taip pat, seksualinės mažumos buvo įvardinamos kaip „moraliai žlugdančios šiuolaikinę visuomenę“. Teismas nustatė, kad šie teiginiai yra žeminantys, net jei jie nebuvo tiesioginiai išsakyti ar raginantys susidoroti su mažumomis. Teismas pabrėžė, kad diskriminacija dėl seksualinės orientacijos buvo tokia pat svarbi kaip diskriminacija dėl rasės, kilmės ar spalvos.

Taip pat, kaip Konvencijos 10 straipsnio kontekste neginama teisė į saviraišką galime išskirti ir tokių istorinių įvykių neigimą kaip Holokaustas. *M‘Bala M‘Bala prieš Prancūziją* byloje,⁶⁸ populiarus Prancūzijos komikas savo pasirodyme pasikvietė į sceną kontraversiškai vertinamą (dėl Holokausto neigimo ne kartą baustą) akademiką Robert Faurisson ir jam įteikė apdovanojimą, apsirengęs dryžuota pižama. Teismo nuomone, tai nebuvo tinkamas pasirodymas, kuris nors ir satyrinis bei provokuojantis, tačiau atsižvelgiant į bylos aplinkybes, buvo neapykantos ir antisemitizmo demonstravimas bei parama Holokaustui, kaip užslėpta meninė produkcija. Taigi Teismas padarė išvadą, kad pareiškėjas siekė nukreipti 10 straipsnį nuo jo tikrojo tikslo, naudodamasis savo teise į žodžio laisvę siekdamas tikslų, nesuderinamų su Konvencijos raide ir dvasia.

Be tokių moraliai nepriimtinių apraiškų kaip neapykantos, smurto kurstymo – Konvencija taip pat negina yra valstybėms žalingos veiklos. Kaip saviraiškos laisvės ribą galime išskirti ir nacionalinį saugumą susijusį su konfidencialios informacijos atskleidimu, taip pat, teritorinį vientisumą. *Stoll prieš Šveicariją* byloje,⁶⁹ pareiškėjas - žurnalistas, buvo nubaustas pinigine bauda už tai, kad ji atskleidė spaudai Šveicarijos ambasadoriaus

---

⁶⁷ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2012 m. rugsėjo 5 d. sprendimas *Vejdeland ir kiti prieš Švediją* byloje Nr. 1813/07.

⁶⁸ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015 m. spalio 20 d. sprendimas *M‘Bala M‘Bala prieš Prancūziją* byloje Nr. 25239/13.

⁶⁹ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2007 m. gruodžio 10 d. sprendimas *Stoll prieš Šveicariją* byloje Nr. 69698/01.

Jungtinėse Amerikos Valstijose konfidencialią ataskaitą. Ataskaitoje buvo kalbama apie strategiją, kurią Šveicarijos vyriausybė turi užimti derybose Pasaulio žydų kongreso ir Šveicarijos bankų dėl kompensacijos, skirtos Holokausto aukoms už nepanaudotus indėlius Šveicarijos banko sąskaitose. Ambasadorius parengė strateginį dokumentą šiuo klausimu, kuris buvo klasifikuojamas kaip „konfidencialus“. Teismas pabrėžė, kad pareiškėjo straipsnių turinys buvo aiškiai selektyvus ir sutrumpintas, pasižymėjo interpretacijomis, kad ambasadoriaus pastabos buvo antisemitinės ir sukėlė skandalą. Atsižvelgiant į tai, kad netikslūs ir sensacingi straipsniai, kurie pakenkė jų potencialiam įnašui į viešąsias diskusijas ir atsižvelgiant į tai, kad straipsnis buvo patalpintas ant populiaraus laikraščio viršelio, Teismas laikėsi nuomonės, kad pagrindinis pareiškėjo ketinimas nebuvo informuoti visuomenę apie visuotinės svarbos temą, bet tačiau sukelti skandalą todėl negali būti ginama saviraiškos laisve.

Kitame su valstybių užtikrinamais gėriais susijęs sprendimas Kühnen prieš Vokietijos Federacinę Respubliką.⁷⁰ Pareiškėjas vadovavo organizacijai, kurios tikslas buvo grąžinti nacionalinę socialistinę partiją (kuri buvo draudžiama Vokietijoje) atgal į politiką. J. Kühnen išplatino leidinius, skatinančius kovoti už socialistinę bei nepriklausomą „Didžiąją Vokietiją“. Jis rašė, kad jo organizacija pasisakė už „Vokietijos vienybę, socialinį teisingumą, rasinį pasididžiavimą, žmonių bendruomenę“ ir pasisakė prieš „kapitalizmą, komunizmą, sionizmą, darbo rinką paremtą svetimšaliais“. J. Kühnen buvo nuteistas kalėti Vokietijoje. Teismas pažymėjo, kad pareiškėjas pasisakė už nacionalinį socializmą, kurio tikslas - pažeisti pagrindinę laisvės ir demokratijos tvarką bei jo retorika prieštaravo vienai iš pagrindinių Konvencijos preambulėje išreikštų vertybių: Konvencijoje įtvirtintų pagrindinių laisvių. Todėl Teismas akcentavo tai, kad pareiškėjas siekė pasinaudoti saviraiškos laisve skatindamas veiksmus, prieštaraujančius Konvencijos tekstui ir dvasiai, taip pat, kad kišimasis į pareiškėjo žodžio laisvę buvo „būtinai demokratinėje visuomenėje“.

Pažymėtina, jog privataus gyvenimo ir saviraiškos laisvės teisių kolizija pakankamai dažnai įvyksta asmens orumo ir reputacijos gynimo klausimais. Sprendime Erla Hlynsdottir prieš Islandiją⁷¹ pareiškėjas – žurnalistas sulaukė bausmės iš nacionalinių teismų dėl šmeižto, paskelbdamas apie Krikščioniškojo reabilitacijos centro direktoriaus ir jo žmonos intymų gyvenimą, kuris buvo susijęs su minėto centro pacientais. Teismas pažymėjo, jog buvo netinkamai nustatyta teisių pusiausvyrą ir pripažino Konvencijos 10 straipsnio

---

⁷⁰ Europos Žmogaus Teisių Teismo 1988 m. gegužės 12 d. sprendimas *Kühnen prieš Federalinę Vokietijos Respubliką* byloje Nr. 12194/86.

⁷¹ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2014 m. spalio 14 d. sprendimas *Erla Hlynsdottir prieš Islandiją* byloje Nr. 12194/86.

pažeidimą, kadangi nacionaliniai teismai netinkamai vertino žurnalisto veiklą. Teismas pažymėjo, jog pareiškėjas laikėsi visų žurnalistinės etikos standartų ir akcentavo, jog: „Tokiose bylose, valstybių vertinimo laisvė yra labiau ribojama dėl demokratinės visuomenės intereso, kuris suteikia spaudai jos "visuomeninio sergėtojo" vaidmenį tam, jog būtų atskleista svarbi, visuomenei susirūpinimą kelianti informacija“.

Apibendrinant, saviraiškos laisvė, pagal Konvencijos 10 straipsnio taikymo praktiką gali būti interpretuojama ypatingai plačiai. Ši laisvė gina įvairias formas bei priemones, kuriomis individai gauna informaciją bei realizuoja savo idėjas. Visgi nepaisant plataus spektro ginamų saviraiškos būdų bei formų, Konvencija negina tokių idėjų, kurios kertasi su pačios Konvencijos dvasia ir pamatinėmis vertybėmis. Vadovaujantis Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką teigtina, kad Konvencijos 10 straipsniu užtikrinama individų saviraiškos laisvė yra vienas iš visuomeninių pamatų, kurio dėka yra skatinamos viešosios diskusijos ir valstybės privalo imtis priemonių užtikrinant šią teisę, nepaisant to, jog tai galėtų riboti Konvencijos 8 straipsniu ginamas teises.

3. TEISĖS Į PRIVATAUS GYVENIMO GERBIMĄ IR SAVIRAIŠKOS LAISVĖS KOLIZIJOS ATVEJAI

3.1 Bendrieji Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje suformuoti kolizijų sprendimų būdai

Šiuolaikinė visuomenė kaip niekada anksčiau susiduria su problema kaip suderinti teisę į privatumą ir visuomenės teisę žinoti. Ši problema dar labiau paaštrėja kai kalbame apie viešųjų asmenų asmeninį gyvenimą. Autoriai S. Brandeis ir D. Warren⁷² teigia, jog privatumą galime geriausiai apibūdinti kaip teisę būti paliktam vienam ir tai turbūt geriausiai atspindi šios deficinijos suvokimą. Manytina, kad atskleisti žmogaus intymias detales pasauliui nėra teisėta, visgi šios pakantumo ribos yra praplečiamos kai asmuo yra žinomas visuomenei arba valstybės pareigūnas – dėl jo turimos atskaitomybės. Autorius William L. Posser⁷³ savo darbe „Privacy“ apibrėžė žinomo asmens sąvoką kaip: „asmenį, kuris pagal savo pasiekimus, šlovę ar gyvenimo būdą, arba priimdamas atlikdamas savo profesinę veiklą, kuri suteikia visuomenei teisėtą interesą domėtis jo darbais“. Tačiau, kaip pastebi autorius, egzistuoja ir kitoks sąvokos apie viešuosius asmenis supratimas kaip: „tuos asmenis, kurie, nors ir ne valstybės pareigūnai, dalyvauja sprendžiant klausimus, kuriuose visuomenė turi pagrįstą ir svarbų interesą“. Tokie asmenys gali būti sportininkai, aktoriai, verslininkai, atlikėjai ir visi, kurie sulaukė žinomumo dėl savo veiklos.

Pažymėtina, jog tokiose bylose sunku išspręsti pasitaikančius kolizinius atvejus išimtinai pasikliaunant tik „teisingos pusiausvyros“ (angl. *fair balance*) principu, kuris padeda įvertinti, kokiais atvejais viešojo intereso ribojas gali būti laikomas teisėtu pagrindinės teisės įgyvendinimo atžvilgiu.⁷⁴ Visgi, galima kvestionuoti ar esantis visuomeninis bei valstybinis interesas gali pateisinti teisių ribojimą, ar visgi toks šis tikslas gali būti pasiektas ne tokiomis varžančiomis priemonėmis. EŽTT dažnai taiko „teisingos pusiausvyros“ principą tais atvejais, kai reikia nustatyti tinkamą pusiausvyrą tarp konfliktuojančių teisių privataus gyvenimo apsaugos ir saviraiškos laisvės klausimais. Pagal formuojamą jurisprudenciją, „teisingos pusiausvyros“ principas naudojamas tokiu atveju, kai nacionaliniams teismams nepavyksta nustatyti tinkamos pusiausvyros kolizijose tarp Konvecijos 8 ir 10 straipsnių.

---

⁷² WARREN D., BRANDEIS S. *The Right to Privacy*. Vol 4. No.5. Harvard: The Harvard Law Review Association. 1980, p. 5.

⁷³ JOČIENĖ D. *Freedom of expression and the right to privacy*. VU Mokslo darbai Teisė. 2001, p. 22.

⁷⁴ COHEN, JULIE E. *What Privacy Is For*. - *Harvard Law Review*. Vol. 126, No 7. 2012, p. 13.

Teigtina, jog šių teisių suderinimo rezultatas bylose dažnu atveju skiriasi ir sukelia nemažai sunkumų praktikoje, kada gali būti netinkamai pasveriamos minėtos teisės.⁷⁵ Galima teigti, jog kolizija tarp šių teisių kiekvienu atveju turėtų būti vertinama atskirai pasveriant šias dvi teises – tokiu būdu pasiekiant teisingą bylos baigtį. Tuo pačiu, Teismas kiekvienoje byloje sprendžia klausimus, kuri teisė turi viršenybę, ar asmens privatumas turi mažesnę reikšmę, nei visuomenės teisė būti informuotiems. Teigtina, kad EŽTT sprendžiant vertybių pusiausvyros klausimus, remiasi konkuruojančia teise sprendžiamu atveju arba vadovaujasi bendraisiais teisės principais, vertinant didesnę reikšmę vienos vertybės atžvilgiu lyginant su kita.⁷⁶

Teismas savo praktikoje yra pažymėjęs, jog Konvencija yra skirta tam, jog būtų galima nustatyti teisingą pusiausvyrą tarp visuomeninių interesų ir fundamentalių asmens teisių užtikrinimo.⁷⁷ Manytina, jog pasiekti tokią interesų pusiausvyrą, kad abi konkuruojančios pusės Teismo sprendimu būtų patenkintos – sunkiai įgyvendinama, visgi verta pažymėti, jog to Teismas ir nesiekia. Šių teisių kolizijų atvejais yra svarstoma, kurios šalies argumentai yra svaresni kitos atžvilgiu. Surasti tinkamą pusiausvyrą galima tik nuodugniai išnagrinėjus visas bylos aplinkybes.⁷⁸

Pasak autoriaus E. Žiobienės,⁷⁹ privataus gyvenimo apsaugai arba saviraiškos laisvei suteikiama viršenybė, kai yra atsižvelgiama į:

- a) objektyviai suprantamus kriterijus, kaip pavyzdžiui asmens statusas visuomenėje, įstatymu numatytas teisės ribojimas;
- b) vertinimo laisve paremtus kriterijus, kaip pavyzdžiui visuomenės teisė žinoti, ribojimo būtinumas demokratinėje visuomenėje ar ribojimo proporcingumas siekiamam tikslui.

Pažymėtina, jog Teismas sprenddamas privataus gyvenimo ir saviraiškos laisvės kolizinį atvejį, vertina ar teisės buvo varžomos pagrįstai, atsižvelgiant į darbe įvardintus kriterijus: įstatymu numatytą ribojimą, to ribojimo tikslą ir proporcingumą bei ribojimo būtinumą demokratinėje visuomenėje. Taip pat, reikia akcentuoti, jog sprendžiant šias bylas, Teismas pripažįsta valstybių teisę į „vertinimo laisvę“ (angl. *margin of appreciation*), taikant Konvenciją.

---

⁷⁵ ŽIOBIENĖ E. *Aktualios konstitucinės teisės į privatų gyvenimą apsaugos problemos*. Jurisprudencija. 2005 64(56). p. 105.

⁷⁶ JACOBS AND WHITE. *European Convention on Human Rights*. Third Edition. Oxford University Press. 2002. p. 141

⁷⁷ BARBER N. W. *A Right to Privacy*. Public Law. 2003, 39 p.

⁷⁸ ŽIOBIENĖ E. *Aktualios konstitucinės teisės į privatų gyvenimą apsaugos problemos*. Jurisprudencija. 2005 64(56). p. 101.

⁷⁹ ŽIOBIENĖ E. *Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtinta privataus gyvenimo apsauga: informacijos skleidimo apie viešuosius ir privačius asmenis skirtumai*. Jurisprudencija, t. 30 (22). 2002, p. 3.

Minėta sąvoka buvo suformuluota EŽTT sprendime *Handyside prieš Jungtinę Karalystę*⁸⁰ byloje, kur buvo sprendžiama dėl Konvencijos 10 straipsnio pažeidimo. Tokiu būdu, jurisprudencijoje buvo sukurta bendro pobūdžio taisyklė, kuri taikoma ir tolimesnėje praktikoje. Teismas pažymėjo, jog valstybės institucijos turi tiesioginį bei tęstinį ryšį su valstybėje esančia situacija, todėl laikytina, jog padėtį supranta geriau nei EŽTT, kai reikia vertinti nacionalinių teisės aktų turinį bei jų būtinybę taikomiems apribojimams. Visgi reikia akcentuoti, kad valstybės turi ribotą „vertinimo laisvę“, todėl Teismas būdamas atsakingu už valstybių priežiūrą Konvencijos taikymo klausimais, turi teisę nuspręsti nagrinėjamo apribojimo suderinamumą su Konvencijos ginamomis teisėmis ir laisvėmis.

Pažymėtina, jog „vertinimo laisvės“ ribos yra nustatomos, atsižvelgiant į nagrinėjamą dalyką bei nustatytas bylos aplinkybes. Teismas tam, jog priimtų teisingą sprendimą privalo nustatyti ar nagrinėjamu atveju valstybė yra egzistuojantis precedentas. Teismui nustačius egzistuojančią praktiką, „vertinimo laisvės“ riba bus siauresnė, taip pat, nukrypimas nuo bendros praktikos bus sunkiau argumentuojamas.⁸¹ Reikia atkreipti dėmesį, jog pavyzdžiui byloje *Klass ir kiti prieš Vokietiją*⁸² buvo konstatuota, jog valstybės gali naudotis plačia vertinimo laisve bylose, kurios yra susijusios su ypatingos svarbos nacionalinio saugumo klausimais. Šioje byloje buvo sukurta sekimo sistema, kuri padėjo kovoti su terorizmu. *Handyside prieš Jungtinę Karalystę*⁸³ byloje EŽTT konstatavo, jog vadovaujantis skirtingų valstybių teisės aktais - negalima apibrėžti bendraeuropinės dorovės definicijos. Taip pat, egzistuoja sritys, kuriose valstybės turi didesnę diskrecijos galimybę, pavyzdžiui vaikų teisių apsaugoje. Šioje srityje skirtingose valstybėse galioja nevienodi vertinimai kiek valstybė gali kišti į šeimos gyvenimą tam, jog apsaugoti vaikų interesus. Taip pat, būtina atsižvelgti į skirtingų šalių papročius, politikos ir praktikos įvairovę.⁸⁴

Konstatuotina, jog egzistuoja atvejai, kai valstybių „vertinimo laisvė“ yra ganėtinai ribojama EŽTT. Kaip pavyzdį galima pateikti sprendimą *Autotronic AG prieš Šveicariją*⁸⁵ byloje, kurioje Teismas akcentavo, jog „bylos šalims priklauso tam tikra vertinimo laisvė numatant suvaržymus saviraiškos laisvei, visgi jų taikymas privalo atitikti EŽTT

---

⁸⁰ Europos Žmogaus Teisių Teismo 1976 m. gruodžio 7 d. sprendimas *Handyside prieš Jungtinę Karalystę* byloje Nr. 5493/72.

⁸¹ JOČIENĖ D. *Probleminiai Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos taikymo Lietuvos teisėje aspektai*. Justitia. Nr. 1. 1998, p. 140.

⁸² Europos Žmogaus Teisių Teismo 1978 m. rugsėjo 6 d. sprendimas *Klass ir kiti prieš Vokietiją* byloje Nr. 12726/87.

⁸³ Europos Žmogaus Teisių Teismo 1976 m. gruodžio 7 d. sprendimas *Handyside prieš Jungtinę Karalystę* byloje Nr. 5493/72.

⁸⁴ BARENDT E. *Balancing Freedom of Expression and Privacy: The Jurisprudence of the Strasbourg Court*. 1 J. MEDIA L. 49. 2009, p. 78.

⁸⁵ Europos Žmogaus Teisių Teismo 1990 m. gegužės 22 d. sprendimas *Autotronic AG prieš Šveicariją* byloje Nr. 12726/87.

formuojamą praktiką, kurios turinys nuo konkrečių aplinkybių byloje gali keistis“. Šios bylos aplinkybės buvo susijusios su Konvencijos 10 straipsnio apribojimų taikymu, todėl Teismas akcentavo siaurią diskreciją ir ypatingą apribojimų pagrįstumą, kadangi jau egzistavo suformuota EŽTT praktika. D. H. prieš Čekijos Respubliką⁸⁶ byloje buvo konstatuota, jog „vertinimo laisvė“ negalima remtis tam, jog pateisinta rasinės diskriminacijos atvejais. Teismas sprendime *Dudgeon prieš Jungtinę Karalystę*⁸⁷ byloje sprendė dėl Konvencijos 8 straipsnio pažeidimo. EŽTT pažymėjo, jog homoseksualumo kriminalizavimas nepateisinamas dorovės gynimu, kadangi tokios priemonės yra ypatingai griežtos įvardinamam tikslui pasiekti. Todėl Teismas nagrinėja ar valstybės pasirinko priemonės, kurios gali būti laikomos proporcingomis siekiamam tikslui. Tokiu atveju, kai pasirinktos per daug griežti ribojimai į teisės į privataus gyvenimo gerbimą, tai yra nepateisinama valstybių turima Konvencijos nuostatų taikymo diskrecija.

3.2 Privatus gyvenimas ir teisė į informaciją

Teisė gauti ir skleisti informaciją yra viena iš garantuojamų teisių pagal Konvencijos 10 straipsnį. Visgi, tokia teisė suponuoja ir tai, jog privatus asmuo turi turėti galimybę daryti įtaką informacijos sklaidai, kuri liečia asmenį, kadangi tam tikros jautrios, asmeninės informacijos atskleidimas turi būti būtinas demokratinėje visuomenėje. Tačiau pažymėtina, jog Teismas kvestionuoja savo praktikoje asmens teisės į informaciją absoliutumą tam tikrais atvejais. Individo teisė valdyti informaciją, kuri susijusi su jo asmeniu neabejotinai suponuoja koliziją su visuomenės teise žinoti. Šioje vietoje paminėtinas EŽTT sprendimas byloje *Peck prieš Jungtinę Karalystę*.⁸⁸ Šioje byloje pareiškėjas D. Peck, Jungtinės Karalystės pilietis, sirgdamas depresija bandė nusižudyti miesto gatvėje, tačiau nematė, jog jo bandymą nufilmavo vietinė televizija ir parodė žinių reportaže, kartu su pareiškėjo neužmaskuotu veidu. Sužinojęs, jog jį rodė per televiziją, D. Peck kreipėsi į teismą dėl jo privataus gyvenimo pažeidimo. EŽTT pažymėjo, jog atskleidus filmuotą medžiagą, pareiškėjo veiksmai buvo vertinami tokiu mastu, kad jie viršijo bet kokį asmens „teisėtą lūkestį“. Teismas nenustatė, jokių svarbių ar svarių priežasčių, dėl kurių galėjo būti tiesiogiai atskleista pareiškėjo tapatybė, niekaip jos neužmaskuojant. Atsižvelgiant į savižudybių prevencijos tikslą ir atskleidimo kontekstą, reikėjo ypatingai atsargiai

---

⁸⁶ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2007 m. lapkričio 13 d. sprendimas *D. H. ir kiti prieš Čekijos Respubliką* byloje Nr. 57325/00.

⁸⁷ Europos Žmogaus Teisių Teismo 1981 m. spalio 22 d. sprendimas *Dudgeon prieš Jungtinę Karalystę* byloje Nr. 45235/78.

⁸⁸ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2003 m. sausio 28 d. sprendimas *Peck prieš Jungtinę Karalystę* byloje Nr. 44647/98.

paskleisti šią medžiagą. Todėl Teismas pripažino 8 straipsnio pažeidimą, kadangi televizija nesiėmė pakankamos apsaugos priemonių.

Pažymėtina, jog tarp Konvencijos 8 ir 10 straipsnių kolizija atsiranda ir tada, kai asmuo nori susipažinti su privataus pobūdžio valstybės institucijose renkama bei kaupiama informacija. Visgi, EŽTT laikosi nuomonės, jog nors asmuo iš valstybės gali gauti informaciją susijusią su jo asmeniu, tačiau tai neabsoliuti teisė. Būtent tai Gaskin prieš Jungtinę Karalystę⁸⁹ byloje, EŽTT akcentavo, jog nesuteikus individui prieigos prie tokios informacijos - nereiškia Konvencijos 10 straipsnio pažeidimo. Visgi, šiuo atveju galima kvestionuoti dėl Konvencijos 8 straipsnio pažeidimą. Pareiškėjas kreipėsi dėl nesuteiktos prieigos prie dokumentacijos, susijusios su jo vaikyste. EŽTT nusprendė, jog nesilaikant pozityviųjų išipareigojimų suteikti prieigą prie tokių dokumentų, Jungtinė Karalystė pažeidė Konvencijos 8 straipsnį. Pažymėtina, jog ši byla turėjo įtakos Teismo jurisprudencijai, formuojant praktiką, jog privataus pobūdžio informacija turi būti suteikiama asmeniui, kuris pagrįstai turi teisę ją gauti. To ribojimas nėra būtinas demokratinėje visuomenėje.

Jau minėtas įstatyminio pagrindo nebuvimas, teigtina nesuteikia saviraiškos laisvei viršenybės prieš privataus gyvenimo apsaugą. Su tuo susijusi Khmel prieš Rusiją⁹⁰ byla, kurioje pareiškėjas buvo sulaikytas dėl galimo vairavimo išgėrus. Policijos patalpose jis elgėsi agresyviai, nepakluso pareigūnų reikalavimams, nepasakė savo vardo ir pavardės, todėl policijos vadovybė iškvietė filmavimo grupę, kuri užfiksavo pareiškėjo neadekvatų elgesį bei šią medžiagą išplatino televizijos laidoje. Pareiškėjas skundėsi, jog toks veiksmas pažeidė jo privatų gyvenimą. Europos Žmogaus Teisių Teismas pripažino Konvencijos 8 straipsnio pažeidimą, kadangi tokie toks policijos viršininko sprendimas nebuvo reglamentuojamas įstatymo ir buvo pažeidė pareiškėjo teisę į privatų gyvenimą.

Svarbus buvo Sciacca prieš Italiją⁹¹ sprendimas, kadangi ilgą laiką nebuvo žinoma kaip sureguliuoti asmenų, kurie yra įtariami ar suimti privataus gyvenimo apsaugą. C. Sciacca, Italijos pilietė – buvo nuteista už mokesčių vengimą ir dokumentų klastojimą. Per spaudos konferenciją, prokuratūra išplatino pareiškėjos nuotrauką komentuojuant bylos aplinkybes. Pareiškėją kreipėsi į teismą dėl privataus gyvenimo pažeidimo. EŽTT pažymėjo, jog Italijoje nebuvo galiojančių įstatymų, reglamentuojančių žmonių atvaizdų publikavimą, kurie yra įtariami ar sulaikyti. Taigi buvo konstatuotas pažeidimas, susijęs su

---

⁸⁹ Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas 1989 m. liepos 7 d. *Gaskin prieš Jungtinę Karalystę* byloje Nr. 12 EHRR 36.

⁹⁰ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. gruodžio 12 d. sprendimas *Khmel prieš Rusiją* byloje Nr. 20383/04.

⁹¹ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2005 m. sausio 11 d. sprendimas *Sciacca prieš Italiją* byloje Nr. 50774/99.

pareiškėjos teise į pagarbą jos asmeniniam gyvenimui, kadangi tai nebuvo „numatyta įstatymo“ 8 straipsnio prasme.

Panaši taisyklė taikyta ir byloje Bucur ir Toma prieš Rumuniją⁹². Šioje byloje pareiškėjas buvo nufilmuotas policijos reido metu, kuomet jis buvo sulaikytas su dideliu kiekiu narkotinių medžiagų. Vaizdinė medžiaga buvo patalpinta viename žiniasklaidos tinklapyje, kurio straipsnyje pareiškėjas buvo įvardinamas kaip „narkotikų prekeivis“. EŽTT nustatė, jog buvo 8 straipsnio pažeidimas, kadangi policijos elgesys informuojant žurnalistus apie sulaikymą ir leidžiant jiems filmuoti pareiškėją policijos nuovadoje, kai jis nesutiko būti filmuojamas bei siekiant publikuoti medžiagą žiniasklaidoje - buvo trikdoma pareiškėjo teisė į jo privatų gyvenimą. Rumunijos vyriausybė nepateikė jokio paaiškinimo, pagrindžiančio tokį kišimąsi bei to, kas leistų manyti, jog atitinkamos medžiagos, neturinčios realaus visuomeninio poreikio žinoti, sklaida buvo skirta teisingumo interesams.

Byloje Kuzmin ir kiti prieš Rusiją,⁹³ pareiškėjai buvo kaltinami sunkiais nusikaltimais ir kelios dienos prieš teismą, trys prokurorai vienoje pokalbių laidoje diskutavo apie šią bylą. Pareiškėjai skundėsi, jog šios laidos metu buvo demaskuoti jiems priklausantys jautrūs asmeniniai duomenys. Teismas pripažino, jog buvo Konvencijos 8 straipsnio pažeidimas, kadangi tokiu veiksmu nebuvo siekiama tokio teisėto visuomeninio tikslo ir tai buvo perteklinė priemonė informuojant visuomenę, kuri pažeidė pareiškėjų privatumą. Tokie Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimai suformuoja labai aiškia nuostata, jog nepaisant teisėtai taikomų valstybės represijų asmeniui, tai nesumažina pagarbos jo privataus gyvenimui apimties ir valstybės privalo tai užtikrinti.

Svarbus yra Haldimann ir kiti prieš Šveicariją⁹⁴ sprendimas, kadangi buvo suformuluota taisyklė, jog vardan viešojo intereso (vartotojų teisių apsaugos) gali būti apribota žmogaus privatus gyvenimas, nepaisant to, jog jis nėra žinomas visuomenei. Bylos pareiškėjai Ulrich Mathias Haldimann ir kiti yra žurnalistai, parengė reportažą apie ydingą gyvybės draudimo paketų pardavimo praktiką, kurią naudoja draudimo brokeriai. Šis reportažas buvo parengtas naudojant slaptą kamerą, kuri fiksavo brokerio ir kliento susitikimą. Patalpoje, kurioje turėjo vykti pokalbis, buvo sumontuotos dvi paslėptos kameros, perduodamos pokalbio įrašą žurnalistams iš vykusio tarp draudimo brokerio ir žurnalisto, apsimitančio potencialiu klientu. Pokalbio pabaigoje žurnalistai pranešė

---

⁹² Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. sausio 8 d. sprendimas *Bucur ir Toma prieš Rumuniją* byloje Nr. 40238/02.

⁹³ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015 m. spalio 10 d. sprendimas *Khuzmin ir kiti prieš Rusiją* byloje Nr. 28917/05.

⁹⁴ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015 m. vasario 24 d. sprendimas *Haldimann ir kiti prieš Šveicariją* byloje Nr. 21830/09.

brokeriui, kad jis buvo nufilmuotas. Draudimo tarpininkas kreipėsi į teismą, kur nacionaliniai teismai nuteisė pareiškėjus už slaptų veiksmų taikymą ne viešoje vietoje, kaip privataus gyvenimo pažeidimą prieš visuomenei nežinomą asmenį. Pažymėtina, jog draudimo brokerio veidas ir tapatybė nebuvo atskleisti. Šiuo atveju Europos Žmogaus Teisių Teismas teigė, kad reportažas buvo parodytas neigiamame kontekste draudimo brokerio atžvilgiu ir galėjo būti traktuojamas kaip privataus gyvenimo pažeidimas, tačiau lemiamas veiksnys buvo tas, kad pareiškėjai užmaskavo brokerio veidą ir balsą. Taigi Teismas nusprendė, kad įsikišimas į brokerio privatų gyvenimą, nebuvo pakankamai rimtas, kad būtų nepaisoma visuomenės intereso gauti informaciją apie galimą vartotojų teisių pažeidimą draudimo brokerio veikloje. Galiausiai, Teismas nusprendė, kad nacionalinių teismų nuosprendis galėjo atgrasyti žiniasklaidą demaskuoti pažeidimus ir išreikšti kritiką, todėl pripažino Konvencijos 10 straipsnio pažeidimą.

Taigi reikia akcentuoti, jog privatus asmuo turi teisę kontroliuoti informacijos sklaidą, kuri yra susijusi su jo asmeniu, tačiau yra atvejų, kai tokių interesų pusiausvyroje visuomenės teisė žinoti būna viršesnė, ypačingai kai egzistuoja viešojo intereso elementas. Taip pat, Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje susiformavo praktika, jog nors asmuo turi teisę gauti iš valstybės sukauptą informaciją jo atžvilgiu - tai neabsoliuti teisė. Iš to darytina išvada, jog Konvencijos 10 straipsnis negarantuoja visiškos prieigos asmeniui prie bet kokių valstybės institucijų saugomos informacijos.

3.3 Privataus gyvenimo apsauga ir žiniasklaidos laisvė

Galima teigti, jog žurnalistika yra viena iš demokratijos pagrindų nuo kurios priklauso visuomenės teisė būti informuotiems ir žinoti kas vyksta jų valstybėje. Viena iš žurnalistams suteikiamų funkcijų valstybėje yra „visuomeninio sergėtojo“ (angl. *public watchdog*) funkcija. Pažymėtina, jog turint įgaliojimus gauti bei teikti informaciją, svarbu ir nustatyti ribas kada tai tampa intervencija į kitų asmenų privatų gyvenimą. Visgi, taip pat svarbu užtikrinti ir žiniasklaidos laisvę. Reikia akcentuoti, jog šmeižto atvejai taip pat dažnai pasitaikantys Teismo praktikoje. EŽTT sprendime *Lingens prieš Austriją*⁹⁵, Teismas akcentavo, jog egzistuoja skirtumas tarp „nuomonių“ bei „faktų“, todėl teisingos informacijos aspektas „nuomonėms“ negalioja. Tai suponuoja išvadą, jog žiniasklaida privalo laikytis žurnalistinės etikos standartų ir užtikrinti skleidžiamos informacijos objektyvumą.

---

⁹⁵ Europos žmogaus teisių teismo 1986 m. liepos 8 d. sprendimas *Lingens prieš Austriją* byloje Nr. 8 EHRR 407.

Kaip pažymi autorė L. Meškauskaitė⁹⁶, tam, jog žiniasklaidos intervencija į individo asmeninę erdvę būtų teisėta, svarbu nustatyti dvi sąlygas: 1) diskusijos tema, dėl kurios žiniasklaida kišasi į asmens gyvenimą; 2) asmens statusas apie kurio gyvenimą visuomenė yra informuojama. Byloje *Bedat prieš Šveicariją*⁹⁷ pareiškėjas – žurnalistas, paviešino baudžiamosios bylos medžiagą ir todėl jam buvo skirta bauda dėl teismo proceso trukdymo. EŽTT nustatė, jog šiuo atveju nebuvo 10 straipsnio pažeidimo, kadangi pareiškėjas paviešino dokumentus dar vykstant teismui, paviešindamas medžiagą - jis tokiu būdu sukėlė grėsmę pakenkti proceso sėkmei. Teismas taip pat pažymėjo kad žurnalistui paskirta bauda už neviešų dokumentų atskleidimą yra visiškai pagrįsta, kadangi toks informacijos atskleidimas pakenkė tinkamam teisingumo vykdymui, taip pat ir kaltinamojo teises į teisingą bylos nagrinėjimą ir pagarbą kaltinamojo asmeniniam gyvenimui.

Visgi, kaip jau minėta žiniasklaidos teisė nėra absolūti, todėl egzistuoja standartai pagal kuriuos žurnalistai turi veikti. Tai iliustruoja sprendimas *Dorota Kania prieš Lenkiją*⁹⁸ byloje, kurioje pareiškėja buvo nuteista dėl šmeižto, kai paskelbė straipsnį apie tai, kad 1980 metais, sovietų sąjungos slaptosios tarnybos įkūrė Lenkijos nusikalstamą susivienijimą, kuris po sąjungos griūties toliau veikė. Teismas nusprendė, kad Konvencijos 10 straipsnis nebuvo pažeistas, nustatant, kad pareiškėjos bausmė nėra neproporcingi siekiamam teisėtam tikslui – kitų asmenų reputacijos ar teisių apsaugai. Teismas atsižvelgė į tai, kad žurnalistė aiškiai įvardino teisėsaugoje esančius asmenis bei publikavo tiesioginius kaltinimus jiems. Visgi žurnalistė šių teiginių nepagrindė jokiais įrodymais, todėl Lenkijos valdžios institucijos galėjo pagrįstai nuspręsti, kad siekiant apsaugoti kitų reputaciją ir teises, demokratinėje visuomenėje buvo būtina įsikišti.

Dar vienas atvejis, kai nacionaliniai teismai netinkamai derino teisių pusiausvyrą buvo byloje *Maria Sipoș prieš Rumuniją*⁹⁹, kurioje pareiškėja buvo žurnalistė, rašytoja ir vertėja. Kai ji rengė ir pristatė televizijos programą Rumunijos televizijoje, kuri buvo transliuojama nacionaliniame valstybės kanale, ją atleido be aiškaus pagrindo. Jos manymu, ji buvo atleista dėl taikomos cenzūros ir už tai sulaukė kaltinimų surengtoje spaudos konferencijoje iš televizijos, kuriuos pareiškėja laikė žeminančiais. Taigi, S. Sipoș atveju Teismas turėjo nustatyti teisingą pusiausvyrą tarp jos teisės į jos reputaciją ir pagarbą

⁹⁶ MEŠKAUSKAITĖ L. *Žiniasklaidos teisė (2 papildyta laida)*. VĮ Registrų centras, Vilnius. 2018 m., p. 329.

⁹⁷ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015 m. kovo 29 d. sprendimas *Bedat prieš Šveicariją* byloje Nr. 56925/08.

⁹⁸ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. spalio 4 d. sprendimas *Dorota Kania prieš Lenkiją* byloje Nr. 44436/13.

⁹⁹ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. gegužės 3 d. sprendimas *Maria Sipoș prieš Rumuniją* byloje Nr. 26125/04.

jos asmeniniam gyvenimui bei asmenų, kurie paskelbė ginčijamą pranešimą spaudai, saviraiškos laisvę. Pareiškėjos manymu, spaudos pranešimą parengė specializuotas Rumunijos valstybinės televizijos padalinys - todėl negali būti laikomos kaip spontaniškai pateikiamos pastabos. Taip pat, S. Sipoş atžvilgiu buvo suabejota jos emocine būseną, buvo pristatoma, jog ji turi sunkumų šeimoje. Šiuo klausimu Teismas laikėsi nuomonės, jog konferencijoje išsakyti teiginiai, jog S. Sipoş buvo politinės manipuliacijos auka, neturėjo jokio įrodyto faktinio pagrindo, nes nebuvo jokių požymių, kad ji suinteresuota. Teismas dėl pastabų apie emocinę būseną pažymėjo, kad jos buvo nukreiptos į asmeninį gyvenimą, kurių atskleidimas neatrodė būtinas ir išimtinai žinomas tik televizijos vadovybei, o ne visuomenei. Todėl Teismas pripažino, jog nebuvo užtikrinta pusiausvyra ir buvo konstatuotas Kovencijos 8 straipsnio pažeidimas.

Byloje *Novaya Gazeta ir Milashina prieš Rusiją*,¹⁰⁰ kurioje EŽTT teigimu, nacionaliniai teismai visiškai netinkamai derino privataus gyvenimo apsaugą ir visuomenės teisę žinoti. Šioje byloje žurnalistas buvo nuteistas dėl šmeižto, kadangi išplatino straipsnį apie „Kursk“ povandeninio laivo avariją. Straipsnyje buvo perteikiama vienos iš avarijos aukų artimųjų versija. EŽTT pasisakė, jog buvo 10 straipsnio pažeidimas, kadangi norint nubausti žurnalistą, kuris padeda skleisti kito asmens pareiškimus, buvo reikalinga ypatingai rimta priežastis, o nacionaliniai teismai nepateikė jokių. Teismas kritikavo, jog nacionaliniams teismams buvo visiškai nesvarbu ar žurnalistas išreiškė savo, ar trečiosios šalies nuomonę. Taip pat, šioje byloje reikia pažymėti, kad nacionalinių teismų argumentai byloje buvo grindžiami prielaida, kad asmens reputacijos apsauga visais atvejais yra viršesnė prieš saviraiškos laisvę. Tokios prezumpcijos yra absoliučiai nesuderinamos tiek su EŽTT jurisprudencija, tiek pačios Konvencijos nuostatomis, kadangi šios teisės laikomos lygiavertėmis.

Byloje *Eker prieš Turkiją*¹⁰¹ Teismas pasisakė, jog įpareigoti žurnalistą patikslinti publikuojamą turinį yra leistina priemonė. Šioje byloje žurnalistas, publikavo straipsnį, kuriame kritikavo vietinę žurnalistų asociaciją. Jis buvo įpareigotas vietinės žurnalistų asociacijos pakoreguoti ir išspausdinti naują straipsnį, paneigiant kai kurią prieš tai pateiktą informaciją. Pareiškėjo manymu, toks įpareigojimas pažeidžia jo laisvę ir saviraišką. EŽTT pažymėjo, jog nebuvo 10 straipsnio pažeidimo ir nacionaliniai teismai rado tinkamą pusiausvyrą tarp pareiškėjo teisės ir saviraiškos laisvę ir vietos žurnalistų asociacijos teisę ginti savo reputaciją. Teismas nusprendė, kad pakoreguoto straipsnio publikaciją

---

¹⁰⁰ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2017 m. spalio 3 d. sprendimas *Novaya Gazeta ir Milashina prieš Rusiją* byloje Nr. 45083/06.

¹⁰¹ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2017 m. spalio 24 d. sprendimas *Eker prieš Turkiją* byloje Nr. 24016/05.

neperžengė buvo tinkama priemonė ir įpareigojimas iš naujo paskelbti buvo proporcingas siekiamam tikslui – t.y. apsaugoti kitų asmenų reputaciją ir teises. Teismas taip pat pažymėjo, jog pareiškėjas neprivalėjo keisti savo straipsnio turinio ir faktų patikslinimas negali varžyti jo saviraiškos.

Taigi reikia akcentuoti, jog žiniasklaida vykdanči savo funkcijas, turi nepamiršti ir pareigos pateikti objektyvią informaciją, kadangi kitaip nei nuomonėms – žiniasklaidai galioja tiesos kriterijus. Iš to darytina išvada, jog laikantis žurnalistinės etikos standartų, galima paprasčiau išvengti kolizinės situacijos tarp asmens teisę į privatą gyvenimą bei reputaciją ir žiniasklaidos teisę bei laisvę skleisti informaciją ir visuomenės teisę ją gauti.

3.4 Valstybės pareigūnų, tarnautojų ir politikų privataus gyvenimo bei kritikos ribos

Europos Žmogaus Teisių Teisme yra formuojama praktika, jog atsižvelgiant į aplinkybes, išsireiškimai kurie gali „šokiruoti, įžeisti ar sutrikdyti“ yra iš esmės toleruojami. Teismo sprendime byloje *Handyside prieš Jungtinę Karalystę*¹⁰² buvo pasisakyta, kad saviraiškos laisvė yra ne tik tai, kas yra teigiama kito asmens atžvilgiu. EŽTT laikosi požiūrio, kad ypatingai politikai gali naudoti formuluotes, kurios gali žėisti. *Lombardi Vallauri prieš Italiją*¹⁰³ byloje Teismas pripažino, kad politikai, ginantys žmonių interesus, gali vartoti stipresnę leksiką tam, jog prisidėtų prie viešųjų diskusijų. Viešųjų diskusijų svarbą EŽTT pabrėžia *Castells prieš Ispaniją*¹⁰⁴ byloje, kurioje teigia, kad viešosios diskusijos yra kaip „vienas iš svarbiausių demokratinės visuomenės bruožų“. *Piermont prieš Prancūziją*¹⁰⁵ byloje EŽTT sujungė *Handyside* ir *Castells* bylų praktiką, papildė ją teigdamas, kad ir politikai, neatstovaujantys oficialių pozicijų ir nesudarantys daugumos nuomonių, turi teisę pareikšti savo nuomonę. Su šiais sprendimais Teismas atspindi politinių diskusijų svarbą ir jų žodžio laisvės svarbą demokratinėje visuomenėje, nepriklausomai nuo to, kokią poziciją jie užima viešose diskusijose.

Autorė L. Meškauskaitė pažymi, jog politikai ir teismo proceso dalyviai yra dvi grupės asmenų, kurie turi daugiau teisių pažeisti kitų asmenų privatą gyvenimą, kiek tai yra susiję su jų tiesioginiu funkcijų atlikimu.¹⁰⁶ Visgi, tuo pačiu galima daryti prielaidą, jog

¹⁰² Europos Žmogaus Teisių Teismo 1976 m. gruodžio 7 d. sprendimas *Handyside prieš Jungtinę Karalystę* byloje Nr. 5493/72

¹⁰³ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas *Lombardi Vallauri prieš Italiją* byloje Nr. 39128/05.

¹⁰⁴ Europos Žmogaus Teisių Teismo 1992 m. balandžio 23 d. sprendimas *Castells prieš Ispaniją* byloje Nr. 11798/85.

¹⁰⁵ Europos Žmogaus Teisių Teismo 1995 m. balandžio 24 d. sprendimas *Piermont prieš Prancūziją* byloje Nr. 15773/89.

¹⁰⁶ MEŠKAUSKAITĖ L. *Žiniasklaidos teisė (2 papildyta laida)*. VĮ Registrų centras, Vilnius. 2018 m., p. 330.

šių grupių privatus gyvenimas taip pat gali būti atskleidžiamas, kiek tai yra svarbu viešajam interesui ir visuomenės teisei žinoti. Tačiau tai nereiškia, jog intervencija į politikų ar teismo proceso dalyvių privatų gyvenimą yra besąlyginė. Būtent nemaža dalis bylų Europos Žmogaus Teisių Teismui tenka spręsti, kai susikerta politiko teisė į asmeninį gyvenimą ir jo atskaitomybė visuomenei, kurią nušviečia žiniasklaida. Byloje *Cumpănă ir Mazăre prieš Rumuniją*¹⁰⁷, pareiškėjai buvo žurnalistai, parašę pašiepiantį straipsnį apie vieno miesto merą, kritikuojant jį dėl tariamų nusikalstamų veikų, kartu pavaizduodami jį karikatūroje. Miesto meras kreipėsi į teismą dėl šmeižto ir įžeidimo, o nacionaliniai teismai šį prašymą patenkino. EŽTT šiuo atveju konstatavo, kad buvo pažeistas Konvencijos 10 straipsnis, pareiškėjų teisė į saviraiškos laisvę gali būti pateisinama tuo, kad buvo tinkamai rasti pusiausvyrą tarp skirtingų ir konkuruojančių teisių pusiausvyrą (teisė perduoti idėjas ir faktus bei valdžios institucijų atstovų privataus gyvenimo apsauga), todėl baudžiamoji atsakomybė jiems buvo akivaizdžiai neproporcinga priemonė, atsižvelgiant į pareiškėjų teisėtą tikslą. Šioje byloje Teismas pabrėžė, kad nors spauda turėjo pareigą informuoti visuomenę apie tariamus vietinių išrinktų atstovų ir valstybės pareigūnų piktnaudžiavimo atvejus, publikavus tokio turinio straipsnį atsirado tiesioginių kaltinimų tam tikriems asmenims nurodant jų pavardes ir pareigas. Todėl tokiu atveju atsiranda žiniasklaidos pareiga teikti pakankamą faktinį pagrindą, grindžiant tokius kaltinimus. Taip pat, naudodamiesi savo saviraiškos laisve, žurnalistai turi veikti sąžiningai, kad visa jų veikla atitiktų žurnalistikos etikos standartus, pateiktų tikslią ir patikimą informaciją - Teismas konstatavo, kad šiuo atveju taip nebuvo. Visgi reguliuodamos saviraiškos laisvę tam, jog būtų užtikrinta tinkama asmenų reputacijos apsauga pagal įstatymus, valstybės turėtų vengti imtis priemonių, kurios gali atgrasyti žiniasklaidą nuo jų vaidmens įspėjant visuomenę apie akivaizdų ar įtariamą piktnaudžiavimą viešąja valdžia. Todėl žurnalistams gali būti užkirstas kelias pranešti apie visuotinės svarbos klausimus, kadangi jie rizikuoja susilaukti baudžiamosios atsakomybės dėl faktų, kurių negali jų absoliučiai pagrįsti. Visgi, tokio Teismo sprendimo kontekste, ieškant tinkamos teisių pusiausvyros, svarbu akcentuoti, jog kaltinimai asmens atžvilgiu neturi būti įrodomi pilna apimtimi, visgi turi turėti svarų faktinį pagrindą, kadangi kitu atveju – tai galimas Konvencijos 8 straipsnio pažeidimas.

Jau minėtoje byloje *Stankiewicz ir kiti prieš Lenkiją*¹⁰⁸, pareiškėjai buvo žurnalistai, kurie dirbo viename nacionaliniame leidinyje. Ši byla buvo susijusi su straipsniu, kuriame

---

¹⁰⁷ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2004 m. gruodžio 17 d. sprendimas *Cumpana and Mazare prieš Rumuniją* byloje Nr. 33348/96.

¹⁰⁸ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015 m. sausio 14 d. sprendimas *Stankiewicz prieš Lenkiją* byloje Nr. 48723/07.

teigė, jog aukštas Sveikatos apsaugos ministerijos pareigūnas dalyvavo korupcinėse veikose. Pareiškėjai skundėsi, kad Lenkijos teismų sprendimai pažeidė jų teisę į saviraiškos laisvę, paskirdami jiems sankcijas už šį straipsnį. EŽTT konstatavo, kad buvo pažeistas Konvencijos 10 straipsnis, ypač pabrėžiant, jog Lenkijos teisminės institucijos netinkamai derino teisės teikti informaciją ir ginti reputaciją. Lenkijos vyriausybė nesugebėjo pateikti pakankamai svarių priežasčių pateisinant tokį įsikišimą. *Nadtoka prieš Rusiją*¹⁰⁹ byloje pareiškėjas buvo vieno vietinio laikraščio vyriausiasis redaktorius, kuris išspausdino žeidžiantį straipsnį apie vieno miesto merą, kurio antraštė skambėjo: „Vagiantis vyras iš Altajaus, sėdintis šiltoje vietoje“. Už tai žurnalistas sulaukė baudžiamosios atsakomybės dėl įžeidimo. EŽTT pažymėjo, jog atsižvelgiant į tai, kad nors straipsnis buvo žeidžiančio turinio ir tiesiogiai kaltino merą korupcinėmis veikomis, remiantis visuomenės teise būti informuota apie visuomeninės svarbos klausimus - todėl negalėjo būti varžoma pareiškėjo teisė į saviraišką. Iš šių sprendimų, yra aiškiai matoma Europos Žmogaus Teisių Teismo pozicija, jog nepaisant to, jog negalima įrodyti absoliučiai visų publikuojamų aplinkybių – negalima varžyti spaudos galimomis sankcijomis, kadangi tai atgraso žiniasklaidą nuo visuomeninio sergėtojo vaidmens.

Politikai gali susilaukti visuomeninio dėmesio ne tik dėl savo tiesiogiai atliekamų funkcijų, tačiau ir asmeninio gyvenimo, kuris iš esmės gali pakeisti visuomenės nuomonę apie asmenį ir jo tinkamumą atlikti viešąsias funkcijas. Su tuo yra susijusi *Olafsson prieš Islandiją*¹¹⁰ byla. Žurnalistas buvo nubaustas, kai aprašė atvejį apie galimą politikos kandidato seksualinę prievartą prieš vaikus. Teismas konstatavo, kad buvo pažeistas Konvencijos 10 straipsnis pažymint, jog nacionaliniai teismai nesugebėjo pasiekti tinkamos pusiausvyros tarp pareiškėjo saviraiškos laisvę ribojančių priemonių ir teisėto tikslo: apsaugoti kitų reputaciją. Anot Teismo, straipsniai apie politiką buvo publikuoti sąžiningai, laikantis įprastų žurnalistikos standartų ir prisidėjo prie visuomeninių diskusijų. Taip pat, Teismas pažymėjo, jog politikos kandidatas nusprendė neįsiimti teisinių priemonių pareiškėjo atžvilgiu ir todėl galimai neleido pareiškėjui įrodyti teismo proceso metu, kad jis elgėsi sąžiningai.

Kitas EŽTT sprendimas, kuris padarė didelę įtaką jurisprudencijai yra ir *Erbakan prieš Turkiją*¹¹¹ byloje. Šiuo atveju EŽTT atkreipia dėmesį į kitą politikų saviraiškos laisvės pusę. Teismas nurodo ir pareigas, kurios yra kartu su plačia žodžio laisvės apsauga. EŽTT

---

¹⁰⁹ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. gegužės 31 d. sprendimas *Nadtoka prieš Rusiją* byloje Nr. 38010/05.

¹¹⁰ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2017 m. vasario 21 d. sprendimas *Olafsson prieš Islandiją* byloje Nr. 58493/13.

¹¹¹ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2006 m. liepos 6 d. sprendimas *Erkaban prieš Turkiją* byloje Nr. 11302/03.

teigimu, ypač politikai turėtų susilaikyti nuo saviraiškos formų, kuri gali paskatinti visuomenėje smurtą ar netoleranciją. Jie turėtų būti neabejingi visuomeninei reakcijai, kuri gali kilti dėl jų pastabų ir turėtų vengti visuomenės skaldymo. Saviraiškos formos, kurias Teismas laiko nesuderinamos kitų žmonių teisėms arba kurios suvokiamos kaip kurstančios neapykantą ar smurtą - negali tikėtis Konvencijos apsaugos.

Manytina, jog byla *Lingens prieš Austriją*¹¹² yra viena svarbiausių ir labiausiai cituojamų bylų politikų kritikos kontekste. Politikų kritikos ribos yra kur kas platesnės, palyginus su paprasto asmens, net ir atsižvelgiant į tai, kad politikas taip pat turi Konvencijos 10 straipsnio suteikiamą apsaugą, tačiau jo reputacijos apsauga yra priklausoma nuo laisvų diskusijų politikos srityje. Jau paminėtoje *Lingens* byloje kolizija tarp saviraiškos laisvės bei teisės į privatumą yra ryški. Šioje byloje EŽTT nagrinėjo Austrijos politiko šmeižto atvejį žiniasklaidoje. Pareiškėjas politiką įvardino kaip nedorą, negarbingą asmenį. Nacionaliniai teismai nusprendė, jog tokie epitetai buvo tiesiogiai arba netiesiogiai adresuoti į politiką asmeniškai, taip pat, toks išsireiškimas teismų nuomone nebuvo suderinamas su minimaliais politinės etikos reikalavimais ir tokiu būdu peržengė toleruojamos kritikos ribas. Nacionaliniai teismai pažymėjo, jog „pusiausvyra tarp saviraiškos laisvės bei teisės į privatų gyvenimą turi būti tinkamai nustatyta. Šiuo atveju pareiškėjas peržengė leistinas ribas.“¹¹³ Austrijos Vyriausybė pažymėjo, jog „saviraiškos laisvė nedraudžia nacionaliniams teismams veikti pagal „vertinimo laisvę“, priimant sprendimus tam, jog politinės diskusijos nepereitų į asmeniškumus“¹¹⁴. Europos Žmogaus Teisių Teismas, nagrinėdamas bylą sprendė tokius klausimus kaip: nuosprendžio teisėto tikslo buvimas, ar taikomi suvaržymai buvo būtini demokratinėje visuomenėje, taip pat įskaitant visuomeninį poreikį. Teismas akcentavo spaudos svarbą demokratinėje visuomenėje bei pripažino platesnę kritikos ribą politikams. EŽTT pažymėjo, jog visuomenė turi teisę gauti informaciją visais tokiais svarbiais politiniais klausimais. Teismas įvardino skirtumą tarp faktų ir asmeninių vertinimų bei pažymėjo, jog „faktai, kuriais buvo paremti pareiškėjo subjektyvūs išsireiškimai yra nekvestionuoti kaip ir jo sąžiningumas“.¹¹⁵ Taigi Teismas nusprendė, jog pareiškėjo nubaudimas už šmeižtą vieno Austrijos politiką atžvilgiu, pažeidė Konvencijos saugomą saviraiškos laisvę, nes nebuvo proporcinga teisėtam tikslui.

Vadovaudamiesi EŽTT jurisprudencijos formuojamais principais, konstatuotina, jog visi vidaus teisės aktai, kuriais yra saugomi valstybės politikai ir visi aukšto rango

---

¹¹² Europos žmogaus teisių teismo 1986 m. liepos 8 d. sprendimas *Lingens prieš Austriją* byloje Nr. 9815/82

¹¹³ *Ibid.*

¹¹⁴ *Ibid.*

¹¹⁵ *Ibid.*

pareigūnai (pvz., Prezidentas, ministras pirmininkas, ministrai, parlamento nariai ir kt.) nuo įžeidimų, kritikos, ypatingai jei tai susiję su spauda - būtų nesuderinami su 10 straipsniu. Jei visgi panašus reguliavimas egzistuoja ir kai kurie politikai remiasi tuo, nacionaliniai teismai privalo jų nesilaikyti. Visi aukšti valstybės pareigūnai ir politikai gali remtis įprastine teisių gynimo tvarka. Be to, kai politikų garbė ir reputacija prieštarauja spaudos laisvei, nacionaliniai teismai turi atidžiai taikyti proporcingumo principą ir nuspręsti, ar žurnalisto suvaržymas yra būtina priemonė demokratinėje visuomenėje, atsižvelgiant į EŽTT pateiktas gaires tokiais atvejais kaip *Lingens* byloje.

EŽTT *Sanocki prieš Lenkiją*¹¹⁶ byloje pabrėžė, kad, nors politikai turi pripažinti aršesnę kritiką jų atžvilgiu, tačiau taip pat jie turi teisę apsiginti, kai mano, kad publikacija gali šmeižti juos. Su tuo susijusi byla *Lavric prieš Rumuniją*.¹¹⁷ Šiuo atveju visuomenei žinomas asmuo (politikas) skundėsi dėl to, kad Rumunijos teismai nesugebėjo nuteisti žurnalistų už tai, kad jie paskleidė neigiamą informaciją apie pareiškėją. Europos Žmogaus Teisių Teismas pažymėjo, kad žurnalistų kaltinimai, susiję su tariamu pareiškėjo korupcija ir nekompetencija, buvo rimto pobūdžio ir galėjo paveikti pareiškėją vykdant pareigas ir pakenkiant jo reputacijai. Asmens, kaip politiko ar kito viešo asmens statusas, nepašalina pakankamo faktinio pagrindo pareiškimams, kurie kenkia jo reputacijai, net jei tokie teiginiai yra vertinami kaip nuomonės žurnalistika. Teismas teigė, jog nebuvo jokių požymių, kad pareiškėjas, vykdydamas savo profesinę veiklą, padarė nusikaltimą dėl dokumentų klastojimo ar kyšininkavimo. Todėl Teismas nusprendė, kad žurnalistai neįrodė, jog jie parašė straipsnius su žurnalistams keliamais profesionalumo ir atidumo standartais. Teismas konstatavo 8 straipsnio pažeidimą.

Taigi, akcentuotina, jog daug mažiau apsaugos turi būti suteikta politikų privatumui ir reputacijai, ypač jei informacija apie asmens privatų gyvenimą turi įtakos jo pareigoms ir įgaliojimams atliekant viešašias funkcijas. Europos Žmogaus Teisių Teismas savo praktikoje nustatė, kad norėdami dirbti viešajame sektoriuje, politikai savanoriškai įsitraukė į viešumą ir todėl turi toleruoti didesnę kritikos apimtį. Nepaisant to, ši taisyklė nėra absoliuti ir politikas ar valstybės tarnautojas, kaip ir bet kuris kitas asmuo – turi teisę į tai, jog būtų apginta jo reputacija tais atvejais, kai prisidengiant saviraiškos laisve skleidžiama neteisinga informacija asmens atžvilgiu.

---

¹¹⁶ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2007 m. liepos 17 d. sprendimas *Sanocki prieš Lenkiją* byloje Nr. 28949/03.

¹¹⁷ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2014 m. balandžio 14 d. sprendimas *Lavric prieš Rumuniją* byloje Nr. 47143/06.

3.5 Privatus gyvenimas ir korespondencijos laisvė bei elektroninių ryšių tinklais perduodamos informacijos kontrolė

Valstybės turi teisę (atskirais atvejais – privalo) kištis į asmens privatų gyvenimą, kai to reikalauja aukštesnis visuomeninis gėris, kaip viešasis interesas. Visgi, galima kvestionuoti kuriais atvejais pagrįsta valstybės teisė kaupti bei rinkti su privačiais individais susijusią informaciją. Teismo praktikoje yra sprendžiama nemažai atvejų, susijusių su Konvencijos 8 straipsnio pažeidimais korespondencijos laisvė bei elektroninių ryšių tinklais perduodamos informacijos kontrolės srityje. Byla *Roman Zakharov prieš Rusiją*,¹¹⁸ buvo susijusi su slapto mobiliojo telefono ryšio perėmimo sistema Rusijoje. Pareiškėjas, vieno dienraščio vyriausiasis redaktorius, skundėsi, kad Rusijos judriojo ryšio tinklų operatoriai pagal įstatymą įpareigoti įrengti įrangą, leidžiančią teisėsaugos institucijoms vykdyti operatyvinės paieškos veiklą – visą tai buvo planuojama vykdyti be jokių teisinių saugiklių, kas reikštų visuotinį ryšių perėmimą. Teismas nusprendė, kad buvo pažeistas Konvencijos 8 straipsnis, nustatant, kad Rusijos teisės aktai, reglamentuojantys pranešimų perėmimą, nesuteikė tinkamų ir veiksmingų garantijų prieš žvalgybos institucijų savivalę. Piktnaudžiavimo grėsmė, kuri būdinga bet kuriai slaptos priežiūros sistemai ir kuri buvo ypač plataus masto Rusijoje, kur slaptosios tarnybos ir policija techninėmis priemonėmis turėjo tiesioginę prieigą prie visų judriojo telefono ryšių. Teismas savo sprendime pažymėjo teisinės sistemos trūkumus šiose srityse: aplinkybės, pagal kurias Rusijos valdžios institucijos turi įgaliojimus imtis slaptų priežiūros priemonių; tokių slaptų priemonių taikymo trukmė; juridiniai faktai, kuriais vadovaujantis šių priemonių taikymas turėtų būti nutrauktas; perimtų duomenų, taip pat kaupiamų duomenų laikymo ir sunaikinimo procedūros. Taip pat, Teismas atkreipė dėmesį į tai, jog praktiškai neegzistavo jokios efektyvios teisių gynimo priemonės, kuriomis būtų galima pasinaudoti užkertant kelią ryšių perėmimui. Apskritai šios priemonės, buvo prieinamos tik asmenims, galintiems pateikti įrodymus apie jų ryšių perėmimą vietiniams teismams, visgi tokio įrodymo gavimas nėra įmanomas, jei neegzistuoja jokios pranešimo sistemos ar galimybės prieiga prie informacijos apie perėmimą.

*Teixeira prieš Andorą*¹¹⁹ byloje, Teismas pažymėjo, jog tokios kontrolės priemonės yra galimos nusikalstamų veikų prevencijos ir tyrimo tikslais. Šioje byloje pareiškėjas buvo įtariamas dėl stambaus masto narkotinių medžiagių platinimo. Ikiteisminio tyrimo metu,

---

¹¹⁸ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015 m. gruodžio 4 d. sprendimas *Roman Zakharov prieš Rusiją* byloje Nr. 47143/06.

¹¹⁹ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. rugpjūčio 11 d. sprendimas *Figueiredo Teixeira prieš Andorą* byloje Nr. 72384/14.

teisėsauga gavo prieigą prie pareiškėjo buvusių telekomunikacinių įvykių renkant įrodymus. Pareiškėjas skundėsi, jog taip buvo pažeista jo teisė į privatų gyvenimą ir telekomunikacijų slaptumą. Europos Žmogaus Teisių Teismas pažymėjo, jog Andoros teisinė sistema numatė daug saugiklių nuo neteisėtos asmenų telekomunikacijų kontrolės, tokias kaip: ribotas taikomos priemonės laikotarpis; priemonė taikymas tik labai sunkioms veikoms; šių priemonių apskundimo galimybė. Kalbant apie tai, ar kišimasis siekė teisėto tikslo, Teismas neabejojo tuo, kad ginčijamas kišimasis, kuris buvo skirtas kovai su prekyba narkotikais, buvo pasiektas vienu iš teisėtų tikslų – t. y. nusikalstamumo prevencija. Dėl priemonės proporcingumo, Teismas nurodė, kad ginčijamas įsikišimas buvo leistas trumpesniam laikotarpiui, nei pradžioje paprašė policija. Taip pat, kad Andoros valdžios institucijos taip pat laikėsi „proporcingumo tarp specialių tyrimo metodų naudojimo ir nustatyto tikslo“ ir jos naudojo minimaliai intervencinį metodą, kad „būtų galima nustatyti, užkirsti kelią nusikaltimui ar jį pašalinti“.

Matwiejczuk prieš Lenkiją¹²⁰ byloje pareiškėjas buvo nuteistas ilga laisvės atėmimo bausmė, tačiau iki tol buvo suimtas ilgesniam nei dviejų metų laikotarpiui ir skundėsi, jog jo korespondenciją buvo nuodugniai tikrinama viso sulaikymo metu. Teismas pripažino, jog buvo 8 straipsnio pažeidimas, kadangi Lenkijos vyriausybė neįvardino konkrečios pagrindo, kodėl buvo nuodugniai tikrinama korespondencija.

Byloje Petrov prieš Bulgariją¹²¹ Teismas pripažino, jog visiškai riboti asmens galimybę komunikuoti su šeimos nariais, nepaisant to, jog jis atlieka bausmę ypatingo griežtumo kalėjime – žeidžia Konvencijos 8 straipsnį.

Galima pažymėti, jog valstybė turi teisę rinkti, kaupiti jautrią informaciją, kuri liečia privačius asmenis, jei tai proporcinga, būtina demokratinėje visuomenėje ir tarnauja didesniam visuomeniniam gėriui. Visgi, tokie veiksmai turi būti ypatingai pamatuoti, kadangi bet koks nepagrįstas įsikišimas gali būti konstatuojamas kaip Konvencijos 8 straipsnio pažeidimas.

3.6 Privatus gyvenimas ir socialiniai tinklai

Neabejotinai šių laikų visuomenėje socialiniai tinklai daro didelę įtaką mūsų kasdieniui gyvenimui. Žmonės dalinasi savo savo privačiu gyvenimu bei nuomonėmis su visu pasauliu. Visgi, socialiniai tinklai tokią didelę įtaką žmonių gyvenimuose pradėjo

---

¹²⁰ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2004 m. vasario 3 d. sprendimas *Matwiejczuk prieš Lenkiją* byloje Nr. 37641/97.

¹²¹ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2008 m. gegužės 22 d. sprendimas *Petrov prieš Bulgariją* byloje Nr. 15197/02.

daryti ganėtinai nesenai, todėl Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje nėra daug sprendimų, kai buvo derinamos privataus gyvenimo ir saviraiškos laisvės teisės. Nepaisant to, pažymėtina, jog jau buvo priimta reikšmingos praktikos privataus gyvenimo ir socialinių tinklų kontekste.

Kaip viena garsiausių bylų, susijusių su socialiniais tinklais yra Einarsson prieš Islandiją.¹²² Europos Žmogaus Teisių Teismas šioje byloje nustatė, kad Islandijos teismai pažeidė prieštaringai vertinamos socialinių tinklų asmenybės teisę į privatų gyvenimą, nes atmetė jo kaltinimą dėl šmeižto interneto vartotojui, kuris jį įvardino „prievartautoju“ socialiniame tinkle. Ši byla buvo susijusi su Islandijoje gerai žinomu tinklaraštininku, rašytoju ir socialinių tinklų asmenybe, kuris buvo kaltinama moteris išprievartavimu. Po savaitės, kai prieš jį buvo iškelta baudžiamoji byla dėl galimo prievartavimo, socialinio tinklo „Instagram“ vartotojas paskelbė modifikuotą žiniasklaidos asmenybės įvaizdį su žeidžiančia antrašte, įvardinant jį kaip prievartautoją. Šio socialinio tinklo vartotojas preziumavo, jog šis įrašas yra matomas tik jo paskyros sekėjams, visgi – šis įrašas buvo prieinamas visiems. Nacionaliniai teismai atsisakė patraukti „Instagram“ vartotoją atsakomybėn. Europos Žmogaus Teisių Teismas nesutiko su nacionalinių teismų požiūriu, įvardindamas, jog nacionaliniai teismai nesugebėjo pasiekti teisingos pusiausvyros tarp socialinėse medijose teisės į pagarbą žmogaus asmeniniam gyvenimui ir „Instagram“ vartotojo teisės į saviraiškos laisvę. Europos Žmogaus Teisių Teismas ypač pažymėjo tai, kad nacionaliniai teismai priskyrė sąvoką „prievartautojas“ kaip vertybinį vertinimą, o ne faktinį pareiškimą. Todėl Europos žmogaus teisių konvencijos 8 straipsnyje nustatyta, kad buvo pažeista žiniasklaidos asmens teisės į pagarbą savo asmeniniam gyvenimui.

Kita byla susijusi su socialiniais tinklais yra Tamiz prieš Jungtinę Karalystę.¹²³ Šioje byloje pareiškėjas kreipėsi dėl jo teisių, numatytų Konvencijos 8 straipsnyje pažeidimo. Jis teigė, jog nacionaliniai teismai nesugebėjo apsaugoti jo orumo, kai nepripažino šmeižto atvejo prieš jį, kai kompanija „Google Inc.“ atsisakė pašalinti iš jai priklausančio tinklapio „Blogger.com“ jį šmeižiantį ir žeminantį straipsnį bei komentarus, kurie buvo išsakyti po straipsniu. Jungtinės Karalystės teismai atmetė pareiškėjo kaltinimą „Google Inc.“. Taigi EŽTT šioje byloje ieškojo pusiausvyros tarp pareiškėjo saugomų teisių Konvencijos 8 straipsniu ir kompanijos „Google Inc.“ bei jos vartotojų teisių į saviraiškos laisvę. Visų pirma, Teismas pažymėjo, jog, vertinant ar buvo pažeistas Konvecijos 8 straipsnis, svarbu nustatyti kokia apimtimi buvo žeidžiamas asmens orumas.

---

¹²² Europos Žmogaus Teisių Teismo 2017 m. lapkričio 7 d. sprendimas *Einarsson prieš Islandiją* byloje Nr. 24703/15.

¹²³ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2017 m. rugsėjo 19 d. sprendimas *Tamiz prieš Jungtinę Karalystę* byloje Nr. 3877/14.

EŽTT akcentavo, jog toks kriterijus yra svarbus, kadangi milijonai interneto vartotojų kasdien skelbia panašaus pobūdžio komentarus internete ir daugelis šių vartotojų išreiškia save tokiais būdais, kurie gali būti laikomi įžeidžiančiais ar net šmeižikiškais kitų asmenų atžvilgiu, tačiau ne visais atvejais gali būti vertinami kaip pareiškimai. Todėl Teismas sutiko su nacionalinių teismų pozicija, jog nebuvo Konvencijos 8 straipsnio pažeidimo, pasitelkiant „vertinimo laisvės“ kriterijų, kadangi komentarai vertinant negalėjo būti laikomi kaip „atitinkantys tikrovę“.

Darbo autoriaus nuomone, įvertinus šiandienos visuomenines tendencijas, tokio pobūdžio bylų, kai Teismui reikės derinti asmenų privatų gyvenimą ir interneto vartotojų teisę į saviraišką, todėl svarbu formuoti taisykles jurisprudencijoje šiose bylose. Asmuo turi teisę ginti savo garbę ir orumą, kuris pažeidžiamas internetinėje erdvėje, tačiau pats galimai šmeižiškas komentaras ar bet kuri kitos formos opinija turi pažeisti asmens orumą pagrįsta apimtimi tam, jog būtų galima konstatuoti Konvencijos 8 straipsnio pažeidimą.

3.7 Viešųjų asmenų privataus gyvenimo apsauga

Daugelio valstybių teismai laikosi tokios praktikos, jog saviraiškos laisvės ir privataus gyvenimo teisių kolizijoje, viešiesiems asmenims t. y. visuomenėje gerai žinomiems individams, priklauso mažesnė apsaugos apimtis nei privatiems. Visgi, akcentuotina, kad vien tas faktas, jog asmuo yra gerai žinomas visuomenėje, *per se* nereiškia, jog tokio asmens apsaugos apimtis teisės į privatų gyvenimą visais atvejais turi būti siauresnė. Egzistuoja aibės aplinkybių, tokios kaip žinomumo apimtis, visuomenės interesas, asmens elgesys viešoje erdvėje ir kt., kurios reikšmingos nustatant ar buvo Konvencijos 8 straipsnio pažeidimas.

Šių teisių pusiausvyrą EŽTT sprendė viename svarbiame sprendime *Von Hannover prieš Vokietiją*.¹²⁴ Byloje Monako princesė teigė, kad Vokietijos teismai neapsaugojo jos teisės į privatų gyvenimą, kai pripažino bulvarinės spaudos teisę publikuoti daugybę jos nuotraukų, kurioms ji nedavė sutikimo. Teismas savo sprendime suformulavo du svarbius principus. Pagal Konvencijos 8 straipsnį valstybės narės privalo imtis pozityvių priemonių, siekdamas užtikrinti, kad kiti asmenys, įskaitant žiniasklaidą, gerbtų privatumo teises, taip pat, turi užtikrinti „teisingos pusiausvyros“ taikymą tarp asmenų interesų. Šioje byloje Teismas siekė suderinti princesės teisę į privatumą prieš Vokietijos žiniasklaidos saviraiškos laisvę. Pažymėtina, kad „teisinga pusiausvyra“ skyrėsi nuo tradicinio požiūrio,

---

¹²⁴ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2004 m. liepos 24 d. sprendimas *Von Hannover prieš Vokietiją* byloje Nr. 3855/00.

kurį EŽTT taikė žmogaus teisių bylose tuo metu, įskaitant ir tas, kurios susijusios su privatumo teisėmis. Tuo metu egzistavo prielaida, jog viešpatauja atsikirais atvejais teisė į privatumą arba teisė į saviraiškos laisvę, priklausomai nuo to, kuriuo Konvencijos straipsniu remiasi pareiškėjas.¹²⁵ Toliau yra reikalaujama, jog valstybė įrodytų, kad kišimasis į šią teisę yra būtinas demokratinėje visuomenėje, siekiant apsaugoti kitų asmenų teises ir laisves. Tuo atveju, jei neįrodoma, kad kišimasis yra proporcingas ir pateisinamas pagrįstomis priežastimis, Teismas konstatuoja, kad buvo pažeista Konvencija.¹²⁶

Pagal minėtą „teisingos pusiausvyros“ doktriną, Von Hannover¹²⁷ byloje Europos Žmogaus Teisių Teismas sprendė koliziją tarp dviejų tapačios svarbos teisių. Šioje byloje EŽTT pripažino, jog buvo pažeistas Konvencijos 8 straipsnis, pažymint, jog Vokietijos teismai netinkamai išnagrinėjo bylą pripažindami, kad nebuvo pažeistas privatus pareiškėjos gyvenimas, išspausdinant publikacijas su nuotraukomis žurnale. Pažymėjęs pusiausvyros tarp privataus gyvenimo apsaugos ir saviraiškos laisvės svarbą, Teismas akcentavo, kad egzistuoja atvejai kai informacija gali būti šokiruojanti bei trikdanči dėl visuomeninių diskusijų ir nuomonių įvairovės poreikio tam, jog galėtų egzistuoti demokratiška visuomenė, taip pat paminėdamas *Handyside* prieš Jungtinę Karalystę¹²⁸ bylą. EŽTT pažymėjo, kad žiniasklaida negali peržengti pagarbos asmens privačiam gyvenimui, nebent tai išimtinai susiję su jos pareiga informuoti visuomenę. Byloje buvo nustatyta, kad į saviraiškos laisvės taikymo sritį patenka publikacijose išspausdintos nuotraukos. Visgi šioje byloje, Teismas pažymėjo, jog tokios nuotraukos neturi nieko bendro su pareiga informuoti visuomenę bei idėjų sklaida, kadangi publikacijoje buvo išspausdinti išimtinai asmeniško bei intymaus pobūdžio vaizdai su asmeniu. Taip pat pastebėjo, kad Vokietijos spaudoje pasirodę vaizdai įamžinti pareiškėjai užsiimant kasdienė veikla, t. y. leidžiant laiką restorane, sportuojant, o tokia nuotraukų prigimtis - išimtinai asmeninė. Prie publikuotų nuotraukų figūravo tokios antraštės kaip: „Nekalta meilė“ ar „Pricesė daugiau nebesislapsto“. Teismas vertindamas tokias aplinkybės pažymėjo, jog pareiškėja priklauso Monako princo šeimai ir taip reprezentuoja ją įvairiuose viešuosiuose renginiuose, tačiau ji nevykdo jokių oficialių pareigų atstovaudama Monako princo šeimą. Taip pat, Teismas pažymėjo skirtumo svarbą tarp žiniasklaidoje pranešamų kontraversiškų faktų (pvz. politiko gyvenimo aplinkybės, turinčios tiesioginių pasekmių jo

---

¹²⁵ RUDOLF B. *Council of Europe: Von Hannover v. Germany. Vol 4, No. 3.* Oxford University Press: International Journal of Constitutional Law. 2006, p. 23.

¹²⁶ *Ibid*, p. 24.

¹²⁷ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2004 m. liepos 24 d. sprendimas *Von Hannover prieš Vokietiją* byloje Nr. 3855/00.

¹²⁸ Europos Žmogaus Teisių Teismo 1976 m. gruodžio 7 d. sprendimas *Handyside prieš Jungtinę Karalystę* byloje Nr. 5493/72.

tolimesniam darbui), kurie prisideda prie visuomeninių diskusijų bei asmens privataus gyvenimo faktų, kurie neturi jokio visuomeninio intereso, kai asmuo nevykdo jokių oficialių pareigų. Pasak EŽTT, žiniasklaida pirmu atveju informuodama visuomenę apie faktus, turinčius viešojo intereso elementą – vykdo jai priskirta „visuomeninio sergėtojo“ funkciją, tačiau šioje byloje tai nebuvo nustatyta. Pažymima, jog visuomenė tam tikrais atvejais turi teisę žinoti viešųjų asmenų privataus gyvenimo faktus, ypač jei tai susiję su politika, ši byla suponuoja kitas aplinkybes. Teismas akcentavo, kad pareiškėjos atžvilgiu privatumas buvo pažeidinėjamas ypatingai įžūliai, iš artimo atstumo fiksuojant vaizdus slapta, todėl nepaisant, jog ji buvo visuomenei gerai žinomas asmuo, „teisėtas lūkestis“ į privataus gyvenimo apsaugą buvo pažeistas.

Būtent šiame sprendime ir buvo suformuluotas 6 kriterijų testas Konvencijoms pažeidimams nustatyti tokio pobūdžio bylose:

- 1) įnašas į visuotinės svarbos diskusijas;
- 2) su viešuoju asmeniu susijusios informacijos pateikimas;
- 3) ankstesnis atitinkamo asmens elgesys viešojo erdvėje;
- 4) informacijos gavimo metodu ir informacijos tikslumu;
- 5) žiniasklaidos publikacijos turiniu, forma ir pasekmėmis;
- 6) taikomų sankcijų sunkumas.

Kitas svarbus sprendimas yra Axel Springer prieš Vokietiją.¹²⁹ Pareiškėjas šioje byloje yra nacionalinio dienraščio „Bild“ leidėjas, kuris yra itin populiarios Vokietijoje. „Bild“ paskelbė straipsnį apie žinomą televizijos aktorį X, kuris buvo sulaikytas festivalyje su narkotinėmis medžiagomis. Straipsnis buvo papildytas iliustruojant trimis pareiškėjo nuotraukomis. Iš karto po to, kai pasirodė pirmasis straipsnis, X kreipė dėl tokio straipsnio publikacijos uždraudimo ir vidaus teismai patenkino tokį prašymą. EŽTT dėl klausimo, ar kišimasis buvo reikalingas demokratinėje visuomenėje pažymėjo, kad aptariamieji straipsniai, susiję su aktoriaus sulaikymu ir kaltinimais, dėl kurių visuomenė buvo suinteresuota būti informuota. Europos Žmogaus Teisių Teismas iš esmės sutiko su Vokietijos teismų vertinimu, kad „Springer“ suinteresuotumas straipsnio paskelbimu egzistavo tik dėl to, kad jis buvo gerai žinomas veikėjas, padaręs nusikaltimą viešojoje vietoje. Aktoriaus lūkestį, kad jo privatus gyvenimas būtų veiksmingai apsaugotas sumažino tai, kad jis anksčiau atskleidė išsamią asmeninę informaciją apie savo privatų gyvenimą keliuose interviu žiniasklaidoje. Atsižvelgiant į tai, nebuvo galima teigti, jog „Springer“ neatrado pusiausvyros tarp visuomenės teisės žinoti ir aktoriaus teisės į privatų

---

¹²⁹ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2012 m. vasario 7 d. sprendimas *Axel Springer AG prieš Vokietiją* byloje Nr. 39954/08.

gyvenimą. Atsižvelgiant į tai, kad „Springer“ gavo patvirtintą prokuratūros pateiktą informaciją apie sulaikymą, žiniasklaidos priemonė neturėjo pakankamai pagrindo manyti, kad ji turėjo išsaugoti aktorius anonimiškumą. Todėl negalima teigti, kad buvo veikta nesąžiningai žurnalistinės etikos prasme. Šiame kontekste Teismas taip pat pažymėjo, kad visa informacija, kurią „Springer“ paskelbė pirmą dieną – jau buvo paskelbta prokuratūros pranešime, todėl išlaikyti anonimiškumą buvo sudėtinga. Be to, Teismas akcentavo, kad straipsniuose nebuvo atskleista informacija apie aktorius privatų gyvenimą ir ji daugiausia buvo susijusi su jo sulaikymo aplinkybėmis ir baudžiamojo proceso prieš jį rezultatais. Straipsniuose nebuvo jokios kritikos išraiškos ar nepagrįsto teiginio, o nacionaliniai teismai neįrodė, kad straipsnių paskelbimas sukėlė rimtų pasekmių aktoriui. Nors „Springer“ taikomos sankcijos buvo švelnios, jos galėjo turėti neigiamą poveikį bendrovei. Teismas padarė išvadą, kad įmonei nustatyti apribojimai nebuvo pagrįstai proporcingi teisėtam tikslui apsaugoti aktorius privatų gyvenimą. Todėl atitinkamai buvo pažeistas Konvencijos 10 straipsnis.

Atvejis, kai žiniasklaida nepagrįstai įsikiša į privatų gyvenimą, buvo *Alkaya prieš Turkiją*¹³⁰ byloje. Pareiškėja yra žinoma Turkijoje kaip kino ir teatro aktorė. Pareiškėjos namai buvo apvogti ir šią istoriją aprašė vienas dienraštis, paskelbdamas straipsnį apie įsilaužimą, pareiškėjos nuotrauką ir jos namų tikslų adresą. Ji kreipėsi su ieškiniu, tačiau vidaus teismai dėl jos statuso pripažino, jog visuomenė turėjo teisę žinoti šią informaciją. Europos Žmogaus Teisių Teismas pažymėjo, jog privataus gyvenimo sąvoka yra plati, apimanti teisę į asmeninę pasirinkimo laisvę ir asmeninį tobulėjimą. Konvencijos 8 straipsnyje numatyta garantija yra skirta užtikrinti kiekvieno asmens asmenybės raidą be išorinio kišimosi į jo santykius su kitais žmonėmis. Taip pat, dar kartą pabrėžė, jog 8 straipsnis apsaugo asmens teisę į savo privačios namų erdvės gerbimą – kas reiškia ne tik fizinį privatumo užtikrinimą, tačiau ir tolimesnį gyvenimą namuose be kišimosi į privatumą. Gyvenamosios vietos pasirinkimas yra iš esmės privatus dalykas, o laisvas naudojimasis pasirinkimu yra neatskiriama asmeninės autonomijos dalis, kuri yra saugoma Konvencijos 8 straipsniu. Asmens adresas yra dalis asmens privačių duomenų, kurie patenka į privačios informacijos taikymo sritį. Teismas pastebėjo, jog privatūs asmenys, kurie yra nežinomi visuomenei, turi teisę reikalauti, jog būtų ginamas jų privatus gyvenimas – tokie patys standartai netaikomi viešiesiems asmenims. Nepaisant to, jog asmuo yra žinomas visuomenėje, jis gali pasitikėti „teisėtu lūkesčiu“ dėl savo asmeninio gyvenimo apsaugos ir pagarbos jam. Šioje byloje Teismas pažymėjo, kad vidaus teismai

---

¹³⁰ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2012 m. spalio 9 d. sprendimas *Alkaya prieš Turkiją* byloje Nr. 42811/06.

neužtikrino pareiškėjos privačiam gyvenimui pakankamo apsaugos lygio. Pareiškėja nesiekė ginčyti straipsnio, kuriame buvo pranešta apie įsilaužimo faktą jos namuose, tačiau ji skundėsi dėl savo namų adreso paviešinimo, kuris jos nuomone nebuvo būtinas žinoti visuomenei. Taigi Teismas pakartojo, jog nors visuomenė turėjo teisę būti informuoti, tačiau straipsniai, skirti vien tik tam, jog būtų patenkintas skaitytojo smalsumas, atskleidžiant asmenines detales – yra negalimas Konvencijos 8 straipsnio kontekste. Teismas pažymėjo, jog vietos teismai tik nurodė pareiškėjos įžymybės statusą ir nusprendė, kad jos adreso atskleidimas negali būti laikomas galinčiu pažeisti jos asmenines teises, taip pat, neatsižvelgė į pasekmes, kurios kilo asmeniniam gyvenimui atskleidus jos privatų adresą spaudoje. Todėl buvo konstatuotas Konvencijos 8 straipsnio pažeidimas.

Aiškus valios išreiškimas sutinkant, jog asmens fotografija būtų publikuojama taip pat būtinas pagal Teismo jurisprudenciją. Byloje *Egeland ir Hanseid prieš Norvegiją*,¹³¹ pareiškėjai - du žurnalistai, buvo nubausti dėl to, jog publikavo atvaizdo asmens iš teismo salės, kurioje sulaukė ilgos įkalinimo bausmės. EŽTT pažymėjo, jog šiuo atveju nebuvo galima remis Konvencijos 10 straipsniu. Nors nuotraukos buvo susijusios su įvykiu, kuris buvo žinomas visuomenei ir buvo užfiksuotos viešoje vietoje tuo metu, kai asmens tapatybė jau buvo gerai žinoma visuomenei, Teismas nustatė, kad nuteisto asmens įamžinimas buvo grūbus įsibrovimas į asmeninį gyvenimą. Teismas pažymėjo, jog asmuo nesutiko būti fotografuojamas, taip pat, kad šios nuotraukos būtų skelbiamas. Aplinkybė, kad asmuo anksčiau bendradarbiavo su spauda, negali pateisinti šių aplinkybių nepaisymo.

Mosley prieš Jungtinę Karalystę¹³² byloje Teismas pažymėjo, jog visuomenės informavimo subjektai neprivalo iš anksto informuoti asmenį apie būsimą publikaciją, kuri yra susijusi su jo asmeniu. Šioje byloje, buvo pakelbtos nuotraukos ir vaizdo įrašai dienraščio tinklalapyje, kuriame atskleidžiama informacija apie Max Mosley intymų gyvenimą. Pareiškėjas skundėsi dėl to, kad valdžios institucijos nenustatė dienraščio teisinės pareigos pranešti jam prieš tolesnį medžiagos publikavimą tam, kad jis galėtų užtikrinti paskelbimo prevenciją. Europos Žmogaus Teisių Teismas nustatė, kad nebuvo pažeistas Konvencijos 8 straipsnis. Teismas nusprendė, kad Europos žmogaus teisių konvencijoje nereikalaujama, kad žiniasklaida iš anksto praneštų apie numatomas publikacijas asmenims, kurie yra susiję su straipsniu.

---

¹³¹ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009 m. liepos 16 d. sprendimas *Egeland ir Hanseid prieš Norvegiją* byloje Nr. 34438/04.

¹³² Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. gegužės 10 d. sprendimas *Mosley prieš Jungtinę Karalystę* byloje Nr. 48009/08.

Kitoje byloje Lillo-Stenberg ir Sæther prieš Norvegiją¹³³, nebuvo pripažintas EŽTK 8 straipsnio pažeidimas. Šios bylos pareiškėjai buvo žinomas muzikantas ir aktorė Norvegijoje Lars Lillo-Stenberg ir Andrine Sæther, kurie per savo vestuves sulaukė žiniasklaidos įsikišimo į jų privatų gyvenimą. Be poros sutikimo, žurnalas paskelbė dviejų puslapių straipsnį apie pareiškėjų vestuves, pridėdami šešias nuotraukas prie straipsnio. Vestuvės vyko ant Oslo fjordo salos, kuri buvo prieinama visuomenei. Nuotraukos buvo gautos slapta ir užfiksavo visą vestuvių ceremoniją su dalyviais. Pora kreipėsi į nacionalinius teismus dėl privataus gyvenimo pažeidimo, tačiau vietos teismai atsisakė patenkinti skundą motyvuojant tuo, jog vestuvių vietą vyko visuomenei prieinamoje, lengvai matomoje vietoje, be to, straipsnis nebuvo žeidžiantis ar neigiamas. Europos Žmogaus Teisių Teismas sprenddamas šią bylą pažymėjo, jog Konvencijoje įtvirtintas 8 straipsnis užtikrina, jog asmens įvaizdis yra vienas iš svarbiausių jo asmenybės požymių, nes jis atskleidžia asmens unikalias savybes ir atskiria asmenį nuo kitų. Teisė į asmens tapatybės apsaugą yra vienas iš esminių asmeninio tobulėjimo elementų. Iš esmės tai reiškia, kad asmuo turi teisę kontroliuoti šio įvaizdžio naudojimą, įskaitant teisę neleisti publikuoti įvaizdžio, nepaisant to, jog asmuo yra plačiai žinomas visuomenei, jis vistiek gali remtis „teisėtu lūkesčiu“ ir pagarba jo asmeniniam gyvenimui. Teismas vėl pasirinko kriterijais, kurie yra svarbūs tais atvejais, kai teisė į saviraiškos laisvę susikerta su teise į privataus gyvenimo gerbimą ir jau buvo panaudoti sprendimuose *Von Hannover prieš Vokietiją*¹³⁴ ir *Axel Springer AG prieš Vokietiją*¹³⁵. Šie svarbūs kriterijai yra:

- 1) indėlis į visuotinės svarbos diskusijas;
- 2) asmens žinomumo apimtis;
- 3) ankstesnis asmens elgesys;
- 4) informacijos gavimo būdas ir jos objektyvumas ar aplinkybės, kuriomis buvo fiksuojama;
- 5) paskelbimo turinys, forma ir publikacijos pasekmės.

Teismas konstatavo, jog nacionaliniai teismai atsižvelgė į šiuos kriterijus ir priėmė teisingą sprendimą, jog šiuo atveju nebuvo 8 straipsnio pažeidimo. EŽTT pažymėjo, jog straipsnyje egzistuoja viešojo intereso elementas susijęs su pareiškėjais ir straipsnyje nebuvo nieko, kas galėtų pakenkti jų reputacijai. Kadangi vestuvės vyko visuomenei prieinamoje vietoje, lengvai matomoje vietoje - tai galėjo pritraukti trečiųjų šalių dėmesį.

---

¹³³ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2014 m. sausio 16 d. sprendimas *Lillo-Stenberg prieš Norvegiją* byloje Nr. 13258/09.

¹³⁴ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2004 m. liepos 24 d. sprendimas *Von Hannover prieš Vokietiją* byloje Nr. 3855/00.

¹³⁵ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2012 m. vasario 7 d. sprendimas *Axel Springer AG prieš Vokietiją* byloje Nr. 39954/08.

Taip pat, pareiškėjai yra gerai žinomi Norvegijos visuomenės veikėjai, tai neabejotinai sumažino jų teisėtus lūkesčius dėl privatumo. Atsižvelgdamas į nacionaliniams teismams taikomą vertinimo laisvę derinant konkuruojančius interesus, Teismas padarė išvadą, kad nacionaliniai teismai neteisingai pripažino privataus gyvenimo pažeidimą pagal Konvencijos 8 straipsnį.

Yevgeniy Yakovlevich Dzhugashvili prieš Rusiją¹³⁶ byloje, pareiškėjas, kuris yra Stalino anūkas, teigė, kad Rusijos teismai nesugebėjo apsaugoti jo senelio reputacijos. 2009 m. „Novaya Gazeta“, opozicinis laikraštis, paskelbė straipsnį, kur buvo nagrinėjamas Lenkijos kalinių sušaudymas 1940 metais. Tuometinės vyriausybės dokumentai rodė, kad Džozefas Stalinas yra atsakingas už minėtas žudynes. Laikraščio straipsnyje teigiama, kad Stalinas ir politbiuro nariai, kurie priėmė teisiškai privalomą sprendimą šaudyti lenkus, vengė moralinės atsakomybės už itin sunkų nusikaltimą. Stalinas buvo apibūdintas kaip „kraujo ištroškęs kanibalas“. Dėl šio straipsnio pareiškėjas padavė laikraštį į teismą dėl šmeižto, tačiau Rusijos teismai šį reikalavimą atmetė. EŽTT pažymi, kad vidaus teismai nagrinėjo ginčijamo leidinio indėlį į visuotinės svarbos diskusijas, atitinkamo asmens vaidmenį, publikacijų temą, turinį, formą ir informacijos vertę. Pirma, teismai savo argumentus grindė prielaida, kad leidiniai prisidėjo prie faktinių diskusijų dėl ypatingo viešojo intereso ir svarbos įvykių. Antra, jie nustatė, kad istorinis pareiškėjo protėvio vaidmuo reikalavo didesnės tolerancijos visuomenės kontrolei ir jo asmenybės bei darbų kritikai. Galiausiai, kalbant apie turinį ir formą, nacionaliniai teismai atkreipė dėmesį į labai emocinį kai kurių pareiškimų pobūdį, tačiau juos nustatė priimtinos kritikos ribose. EŽTT taip pat pažymėjo, kad nacionaliniai teismai aiškiai atsižvelgė į atitinkamą EŽTT praktiką. Todėl Teismas nusprendė, kad nacionaliniai teismai pasiekė teisingą pusiausvyrą, reikalingą tarp žurnalisto saviraiškos laisvės pagal 10 straipsnį ir pareiškėjo teisės pagal EŽTK 8 straipsnį.

Braun prieš Lenkiją¹³⁷ byloje, pareiškėjas buvo pripažintas kaltu dėl šmeižto, radijo diskusijų metu paskelbto pareiškimo, kuriame jis teigė, kad gerai žinomas jo šalies profesorius buvo slaptas komunistinio režimo darbuotojas. EŽTT pažymėjo, kad pareiškimas buvo dalis viešos diskusijos dėl svarbaus klausimo. Šiuo atveju atsižvelgiant Teismo praktiką ir bylos aplinkybes, nacionaliniai teismai negalėjo reikalauti, kad ieškovas atitiktų griežtesnį nuomonės skleidimo standartą tik todėl, kad nacionalinėje teisėje jis nebuvo laikomas žurnalistu. Nacionaliniai teismai, laikydamiesi tokio požiūrio, iš tikrųjų

---

¹³⁶ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2014 m. gruodžio 9 d. sprendimas *Yevgeniy Yakovlevich Dzhugashvili prieš Rusiją* byloje Nr. 41123/10.

¹³⁷ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2014 m. lapkričio 4 d. sprendimas *Braun prieš Lenkiją* byloje Nr. 30162/10.

atėmė iš ieškovo 10 straipsnyje numatytą apsaugą. EŽTT pažymėjo, jog nors nacionalinės valdžios institucijų kišimasis į pareiškėjo teisę į saviraiškos laisvę galėjo būti pateisinamas tuo, kad buvo siekiama atkurti pusiausvyrą tarp konkuruojančiuose interesuose, tačiau priešastys, kuriomis vadovavosi vidaus teismai, negali būti laikomos svarbiomis ir pakankamomis pagal Konvenciją. Todėl Teismas pripažino 10 straipsnio pažeidimą.

Apibendrinant, pažymėtinas sprendimas *Tammer prieš Estiją*¹³⁸, kur buvo pasakyta, jog viešųjų asmenų kritikos apimtis yra kur kas platesnė. Visgi tai nereiškia, jog jie netenka garantuojamos Konvencijos 8 straipsniu privataus gyvenimo apsaugos. Teismo praktikoje yra suformuoti aiškūs kriterijai (asmens žinomumas, jo elgesys visuomenėje ir visuomenės teisė žinoti ir kt.) bei būdai („vertinimo laisvė“, „teisinga pusiausvyrą“), kuriais vadovaujantis galima nustatyti tinkamą pusiausvyrą tarp Konvencijos 8 ir 10 straipsnių viešųjų asmenų atžvilgiu.

---

¹³⁸ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2001 m. vasario 6 d. sprendimas *Tammer prieš Estiją* byloje Nr. 37 ECHR 43.

IŠVADOS

1. Nėra suformuluota aiškios privataus gyvenimo sampratos. Ji suprantama iš Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikos, kur yra pažymima, jog kiekvienas individas „turi teisę būti paliektas vienas“ bei turi „pagrįstą lūkestį“ tam, kad būtų apsaugotas nuo išorinio kišimosi į jo tapatybę, turi būti užtikrintas jo socialinis ir fizinis integralumas. Individas turi asmeniškai priimti sprendimą, koku laipsniu toleruoja intervenciją į jo privatumą.
2. Saviraiškos laisvė yra suprantama kaip asmens teisė gauti informaciją bei skleisti nuomones ir idėjas, tačiau gali būti ribojama, jei tai būtina demokratinėje visuomenėje ir yra numatyta įstatyme. Šios teisės užtikrinimas yra neatsiejama nuo demokratinės visuomenės vertybių.
3. Valstybėms yra suteikiama tam tikra „vertinimo laisvė“ (angl. *margin of appreciation*) tam, jog nustatyti tinkamą privataus gyvenimo ir saviraiškos laisvės pusiausvyrą. Taikant šį metodą, būtina paisyti suformuotos jurisprudencijos ir taisyklių, kadangi neteisingas taikymas gali privesti prie nepagrįsto vienos teisės apribojimo kitos atžvilgiu.
4. Europos Žmogaus Teisių Teimas remiasi “teisingos pusiausvyros” (angl. *fair balance*) principu, kai reikia pasverti galimą privataus gyvenimo pažeidimą ar saviraiškos laisvės nepagrįstą ribojimą. Šis principas leidžia suderinti minėtas teises, kai Europos Žmogaus Teisių Teismas vertina intervencijos į privatų gyvenimą būtiną bei proporcingumą siekiamam tikslui. Taipogi priešingai - atsižvelgia ar visuomenė turėjo pagrįstą interesą žinoti paskleistą informaciją.
5. Intervencija į viešųjų asmenų privatų gyvenimą yra platesnės apimties lyginant su visuomenėje nežinomais individais, kadangi jų „teisėtas lūkestis“ privalo įvertinti visuomenės teisę žinoti, kai tai yra pagrįsta ir reikalinga.
6. Egzistuoja skirtingos viešųjų asmenų apsaugos apimtys. Dėl savo atskaitomybės visuomenei, vykdomų funkcijų viešojo intereso srityje ir politinių diskusijų svarbos – politikai, valstybės pareigūnai ir tarnautojai turi mažesnę apsaugą, kurią užtikrina Kovencijos 8 straipsnis. Tuo tarpu, visuomenėje žinomi asmenys neina pareigų, susijusių su viešuoju interesu, todėl intervencijai į jų asmeninį gyvenimą yra labiau saugoma, tačiau neabsoliuti.
7. Viešieji asmenys, kurie neužima oficialių pareigų, gali tikėtis didesnės apsaugos jų privačiam gyvenimui neatsižvelgiant į jų žinomumą visuomenėje, kadangi šiuo atveju neegzistuoja pagrįstas visuomenės poreikis žinoti.

8. Privataus gyvenimo pažeidimas viešojo asmens atžvilgiu gali būti pripažintas tuo atveju, kai yra atsižvelgiama į metodus kaip buvo rinkta informacija, koks buvo individo elgesys, kiek jis žinomas visuomenėje ir koks buvo visuomeninis poreikis žinoti tokią informaciją.
9. Valstybė gali varžyti bei kontroliuoti privataus asmens gyvenimą korespondencijos ar elektroninių ryšių tinklais perduodamos informacijos srityje kai yra siekiama teisėto tikslo, kaip nusikalstamų veikų prevenciją ar visuomeninis saugumas. Vykdam tokias kontrolės formas be aiškaus pagrindo, suponuoja Konvencijos 8 straipsnio pažeidimą.
10. Saviraiškos laisvė gali pažeisti asmens privatą gyvenimą internetinėje erdvėje, konkrečiau socialiniuose tinkluose, kai nustatomas intervencijos realumas, kuris turi įtakos bei žalos individo privačiam gyvenimui. Socialiniuose tinkluose, dėl jų specifikos ir milžiniško informacijos srauto masto, egzistuoja įvairios žalingos išraiškų formos, kurioms reikalingas išsakomų pozicijų ar idėjų pagrįstumas tam, jog jis galėtų būti apribotas Konvencijos 8 straipsnio prasme.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės norminiai aktai

1. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. Valstybės žinios, 1995, Nr. 40-987.
2. Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos 1970 m. sausio 23 d. Rezoliucija Nr. 428 „Dėl masinės informacijos priemonių bei žmogaus teisių“.

Specialioji literatūra

1. BARBER N. W. *A Right to Privacy*. Public Law. 2003.
2. BARENDT E. *Balancing Freedom of Expression and Privacy: The Jurisprudence of the Strasbourg Court*. 1 J. MEDIA L. 49. 2009.
3. CIVILKA M. *Asmens duomenų apsauga Tarptautinėje ir EB teisėje*. VU TF. Vilnius, 2001.
4. COHEN, JULIE E. *What Privacy Is For*. - *Harvard Law Review*. Vol. 126, No 7. 2012.
5. DOUGLAS G. *The family an the state under the European convention on human rights*. Int J Law Policy Family (1988, 2(1)).
6. FELDMAN D. *The Develping Scope of Article 8 of the European Convention on Human Rights*. European Human Rights Law Review. 1997.
7. FORDER C. *Legal establishment of the Parent-Child relationship*. Maastricht: Universiteit Maastricht. 1998.
8. HARRIS D. J. O'BOYLE M., WARBRICK C. *Law of the European Convention on Human Rights*. Butterworths. London, Dublin, Edinburgh. 2005.
9. JACOBS AND WHITE. *European Convention on Human Rights*. Third Edition. Oxford University Press. 2002.
10. JOČIENĖ D., ČILINSKAS K. *Žmogaus teisių apsaugos problemos tarptautinėje ir Lietuvos Respublikos teisėje*. Vilnius, 2005.
11. JOČIENĖ D. *Freedom of expression and the right to privacy*. VU Mokslo darbai Teisė. 2001.
12. JOČIENĖ D. *Europos žmogaus teisių konvencijos 10 straipsnio taikymo praktika*. Teisė. 2001.
13. JOČIENĖ D. *Probleminiai Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos taikymo Lietuvos teisėje aspektai*. Justitia. Nr. 1. 1998.

14. KILKELLY U. *The right to Private and family life*. Strasbourg: Council of Europe. 2001.
15. MEŠKAUSKAITĖ L. *Žiniasklaidos teisė. Visuomenės informavimo teisė: teoriniai ir praktiniai aspektai*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004.
16. MEŠKAUSKAITĖ L. *Žiniasklaidos teisė (2 papildyta laida)*. VĮ Registrų centras, Vilnius. 2018 m.
17. MEŠKAUSKAITĖ L. *Legal guide for journalists*. Vilnius, 2018.
18. MIKELĖNAS V. *Teisė į privatų gyvenimą ir jos gynimas*. Vilnius: Justitia, 2001.
19. MOWBRAY A. *Institutional Developments and Recent Strasbourg Cases*. Vol 5. Oxford university press: Human Rights Law Review, 2005.
20. ROZENBERG J. *Privacy and the press*. s.l: Oxford University Press, 2005.
21. RUDOLF B. *Council of Europe: Von Hannover v. Germany*. Vol 4, No. 3. Oxford University Press: International Journal of Constitutional Law. 2006.
22. VADAPALAS V. *Individas ir Tarptautinė teisė*. Vilnius: Eugrimas, 2006.
23. ŽIOBIENE E. *LR Konstitucijoje įtvirtinta privataus gyvenimo apsauga: informacijos skleidimo apie viešuosius ir privačiuosius asmenis skirtumai*. Jurisprudencija, 2002. T. 30 (22).
24. ŽIOBIENĖ E. *Aktualios konstitucinės teisės į privatų gyvenimą apsaugos problemos*. Jurisprudencija, 2005 64(56).
25. WARREN D., BRANDEIS S. *The Right to Privacy*. Vol 4. No.5. Harvard: The Harvard Law Review Association. 1980.

Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika

1. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2014 m. gruodžio 9 d. sprendimas *Yevgeniy Yakovlevich Dzhugashvili prieš Rusiją* byloje Nr. 41123/10.
2. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2014 m. lapkričio 4 d. sprendimas *Braun prieš Lenkiją* byloje Nr. 30162/10.
3. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2014 m. sausio 16 d. sprendimas *Lillo-Stenberg prieš Norvegiją* byloje Nr. 13258/09.
4. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009 m. liepos 16 d. sprendimas *Egeland ir Hanseid prieš Norvegiją* byloje Nr. 34438/04.
5. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. gegužės 10 d. sprendimas *Mosley prieš Jungtinę Karalystę* byloje Nr. 48009/08.

6. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2012 m. spalio 9 d. sprendimas *Alkaya prieš Turkiją* byloje Nr. 42811/06.
7. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2012 m. vasario 7 d. sprendimas *Axel Springer AG prieš Vokietiją* byloje Nr. 39954/08.
8. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2004 m. liepos 24 d. sprendimas *Von Hannover prieš Vokietiją* byloje Nr. 3855/00.
9. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2017 m. lapkričio 7 d. sprendimas *Einarsson prieš Islandiją* byloje Nr. 24703/15.
10. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2017 m. rugsėjo 19 d. sprendimas *Tamiz prieš Jungtinę Karalystę* byloje Nr. 3877/14.
11. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2004 m. vasario 3 d. sprendimas *Matwiejczuk prieš Lenkiją* byloje Nr. 37641/97.
12. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2008 m. gegužės 22 d. sprendimas *Petrov prieš Bulgariją* byloje Nr. 15197/02.
13. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015 m. gruodžio 4 d. sprendimas *Roman Zakharov prieš Rusiją* byloje Nr. 47143/06.
14. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. rugpjūčio 11 d. sprendimas *Figueiredo Teixeira prieš Andorą* byloje Nr. 72384/14.
15. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2001 m. vasario 6 d. sprendimas *Tammer prieš Estiją* byloje Nr. 37 EHHR 43.
16. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2007 m. liepos 17 d. sprendimas *Sanocki prieš Lenkiją* byloje Nr. 28949/03.
17. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2014 m. balandžio 14 d. sprendimas *Lavric prieš Rumuniją* byloje Nr. 47143/06.
18. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. gegužės 31 d. sprendimas *Nadtoka prieš Rusiją* byloje Nr. 38010/05.
19. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2017 m. vasario 21 d. sprendimas *Olafsson prieš Islandiją* byloje Nr. 58493/13.
20. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2006 m. liepos 6 d. sprendimas *Erkaban prieš Turkiją* byloje Nr. 11302/03.
21. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2004 m. gruodžio 17 d. sprendimas *Cumpăna and Mazare prieš Rumuniją* byloje Nr. 33348/96.
22. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1976 m. gruodžio 7 d. sprendimas *Handyside prieš Jungtinę Karalystę* byloje Nr. 5493/72

23. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas *Lombardi Vallauri prieš Italiją* byloje Nr. 39128/05.
24. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1992 m. balandžio 23 d. sprendimas *Castells prieš Ispaniją* byloje Nr. 11798/85.
25. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1995 m. balandžio 24 d. sprendimas *Piermont prieš Prancūziją* byloje Nr. 15773/89
26. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2017 m. spalio 3 d. sprendimas *Novaya Gazeta ir Milashina prieš Rusiją* byloje Nr. 45083/06.
27. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2017 m. spalio 24 d. sprendimas *Eker prieš Turkiją* byloje Nr. 24016/05.
28. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015 m. kovo 29 d. sprendimas *Bedat prieš Šveicariją* byloje Nr. 56925/08.
29. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. spalio 4 d. sprendimas *Dorota Kania prieš Lenkiją* byloje Nr. 44436/13.
30. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. gegužės 3 d. sprendimas *Maria Sipoș prieš Rumuniją* byloje Nr. 26125/04.
31. Europos žmogaus teisių teismo 1986 m. liepos 8 d. sprendimas *Lingens prieš Austriją* byloje Nr. 8 EHRR 407.
32. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. sausio 8 d. sprendimas *Bucur ir Toma prieš Rumuniją* byloje Nr. 40238/02.
33. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015 m. spalio 10 d. sprendimas *Khuzmin ir kiti prieš Rusiją* byloje Nr. 28917/05.
34. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015 m. vasario 24 d. sprendimas *Haldimann ir kiti prieš Šveicariją* byloje Nr. 21830/09.
35. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas 1989 m. liepos 7 d. *Gaskin prieš Jungtinę Karalystę* byloje Nr. 12 EHRR 36.
36. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. gruodžio 12 d. sprendimas *Khmel prieš Rusiją* byloje Nr. 20383/04.
37. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2005 m. sausio 11 d. sprendimas *Sciacca prieš Italiją* byloje Nr. 50774/99.
38. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2007 m. lapkričio 13 d. sprendimas *D. H. ir kiti prieš Čekijos Respubliką* byloje Nr. 57325/00.
39. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1981 m. spalio 22 d. sprendimas *Dudgeon prieš Jungtinę Karalystę* byloje Nr. 45235/78.

40. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2003 m. sausio 28 d. sprendimas *Peck prieš Jungtinę Karalystę* byloje Nr. 44647/98.
41. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1978 m. rugsėjo 6 d. sprendimas *Klass ir kiti prieš Vokietiją* byloje Nr. 12726/87.
42. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1990 m. gegužės 22 d. sprendimas *Autotronic AG prieš Šveicariją* byloje Nr. 12726/87.
43. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1988 m. gegužės 12 d. sprendimas *Kühnen prieš Federalinę Vokietijos Respubliką* byloje Nr. 12194/86.
44. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2014 m. spalio 14 d. sprendimas *Erla Hlynisdottir prieš Islandiją* byloje Nr. 12194/86.
45. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2012 m. rugsėjo 5 d. sprendimas *Vejdeland ir kiti prieš Švediją* byloje Nr. 1813/07.
46. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015 m. spalio 20 d. sprendimas *M'Bala M'Bala prieš Prancūziją* byloje Nr. 25239/13.
47. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2007 m. gruodžio 10 d. sprendimas *Stoll prieš Šveicariją* byloje Nr. 69698/01.
48. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2008 m. spalio 2 d. sprendimas *Leroy prieš Prancūziją* byloje Nr. 36109/03.
49. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2014 m. liepos 17 d. sprendimas *Mladina dd. Ljubljana prieš Slovėniją* byloje Nr. 20981/10.
50. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1986 m. rugpjūčio 28 d. sprendimas *Glaserapp prieš Vokietiją* byloje Nr. 9228/80.
51. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015 m. sausio 14 d. sprendimas *Stankiewicz prieš Lenkiją* byloje Nr. 48723/07.
52. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2014 m. spalio 24 d. sprendimas *Matúz prieš Vengriją* byloje Nr. 73571/10.
53. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2002 m. spalio 17 d. sprendimas *Stambuk prieš Vokietiją* byloje Nr. 37928/97.
54. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. sausio 19 d. sprendimas *Kalda prieš Estiją* byloje Nr. 17429/10.
55. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2017 m. sausio 17 d. sprendimas *Jankovskis prieš Lietuvą* byloje Nr. 27329/06.
56. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2014 m. birželio 14 d. sprendimas *Roșianu prieš Rumuniją* byloje Nr. 27329/06.

57. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015 m. gruodžio 12 d. sprendimas *Cengiz prieš Turkiją* byloje Nr. 48226/10.
58. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1979 m. balandžio 26 d. sprendimas *Sunday Times prieš Jungtinę Karalystę* byloje Nr. 2 EHRR 245.
59. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2017 m. vasario 21 d. sprendimas *Rubio Dasamantes prieš Ispaniją* byloje Nr. 20996/10.
60. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1979 m. spalio 9 d. sprendimas *Airey prieš Airiją* byloje Nr., Eur. 54312/76.
61. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2005 m. birželio 23 d. sprendimas *Zawadka prieš Lenkiją* byloje Nr. 48542/2002.
62. Europos žmogaus teisių teismo 1986 m. spalio 17 d. sprendimas *Rees prieš Jungtinę Karalystę* byloje Nr. 9532/81, 9 EHRR 56.
63. Europos žmogaus teisių teismo 2003 m. liepos 17 d. sprendimas *Craxi prieš Italiją* byloje Nr. 38 EHRR 47.
64. Europos žmogaus teisių teismo 1983 m. spalio 24 d. sprendimas *Silver ir kiti prieš Jungtinę Karalystę* byloje Nr. 5 EHRR 347.
65. Europos žmogaus teisių teismo 1984 m. rugpjūčio 4 d. sprendimas byloje *Malone prieš Jungtinę Karalystę* Nr. 8691/79.
66. Europos žmogaus teisių teismo 1990 m. balandžio 27 d. sprendimas byloje *Kruslin prieš Prancūziją* Nr. 12 EHRR 547.
67. Europos žmogaus teisių teismo 1990 m. kovo 27 d. sprendimas byloje *Huvig prieš Prancūziją* Nr. 12 EHRR 528.
68. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1994 m. gegužės 26 d. sprendimas *Keegan prieš Airiją* byloje Nr. 00016969/90, 18 EHRR 342.
69. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1994 m. spalio 24 d. sprendimas *Kroon prieš Olandiją* byloje Nr. 00018535/91.
70. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. kovo 22 d. sprendimas *Sousa Goucha prieš Portugaliją* byloje Nr. 70434/12.
71. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2003 m. spalio 9 d. sprendimas *Slivenko prieš Latviją* byloje Nr. 48321/99, EHRR 24.
72. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2018 m. spalio 23 d. sprendimas *Levakovic prieš Daniją* byloje Nr. 7841/14.
73. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1980 m. lapkričio 6 d. sprendimas *Van Oosterwijk prieš Belgiją* byloje Nr. 7654/76, ECHR 7.

74. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2002 m. liepos 11 d. sprendimas *Christine Goodwin prieš Jungtinę Karalystę* byloje Nr. 28957/95.
75. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1998 m. liepos 30 d. sprendimas *Sheffield ir Horsham prieš Jungtinę Karalystę* byloje Nr. 22985/93, 23390/94,27, ECHR 69.
76. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1992 m. gruodžio 16 d. sprendimas *Niemietz prieš Vokietiją* byloje Nr. 13710/88,16 EHRR 97.

SANTRAUKA

Europos žmogaus teisių konvencijos 8 straipsnis saugo asmens privatų gyvenimą nuo neleistino valstybės bei jos institucijų arba privačių subjektų, kaip žiniasklaidos priemonių įsikišimo. Visgi, tokią pačią svarbą turi ir Europos žmogaus teisių konvencijos 10 straipsnis, kuris numato individų saviraiškos laisvę gauti ir skleisti informaciją. Taigi neišvengiamai vienos teisės įgyvendinimas sukelia ribojimus kitai teisei. Tokiose situacijose kyla grėsmė nepagrįstai apriboti atitinkamai teisę į privatų gyvenimą arba saviraiškos laisvę. Tai suponuoja Europos Žmogaus Teisių Teismo pareigą nuodugniai pasverti abi minėtas teises ir numatyti tinkamą pusiausvyrą.

Kolizija tarp teisės į privatų asmens gyvenimą ir saviraiškos laisvę susidaro įvairiausiose santykiuose. Valstybė turi teisę kištis į asmens privatumą arba riboti jo saviraiškos laisvę kai tokie ribojimai atitinka Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje suformuotus kriterijus. Žiniasklaida gali kištis tiek į privačių, tiek į viešųjų asmenų gyvenimą bei atvirkščiai – asmenų privatus gyvenimas gali pagrįstai riboti žiniasklaidos saviraiškos laisvę, įskaitant ir kitų individų.

Europos Žmogaus Teisių Teismas, kiekvienos kolizijos atveju išsamiai įvertina visas aplinkybes, kokia apimtimi gali būti ribojama viena teisė kitos atžvilgiu. Praktikoje yra suformuluoti aiškūs kriterijai, kurie padeda pasverti konfliktuojančius straipsnius. Tokie kriterijai kaip visuomeninis poreikis žinoti, proporcingumas taikomiems apribojimams, būtinumas demokratinėje visuomenėje, padeda Europos Žmogaus Teisių Teismui tinkamai pasverti kolizinį atvejį ir išvengti nepagrįsto teisių apribojimo.

SUMMARY

Article 8 of the European Convention on Human Rights protects a person's private life from unauthorized interference by the state and its institutions or private entities such as media. However, it is recognized that Article 10 of the European Convention on Human Rights, which provides for freedom of expression for individuals to receive and disseminate information has the exact same importance as Article 8. Thus, the implementation of one law inevitably leads to restrictions on another law. In such situations, there is a risk of unduly restricting the right to privacy or freedom of expression. This implies the duty of the European Court of Human Rights to carefully weigh both rights and to strike the right balance.

The conflict between the right to a private life and freedom of expression is the result of a variety of relationships. A State has the right to intervene in a person's privacy or to restrict his or her freedom of expression when such restrictions comply with the criteria established by the jurisprudence of the European Court of Human Rights. The media can interfere with both private and public life, and vice versa - individuals' private lives can justifiably restrict the freedom of the media, including other individuals.

The European Court of Human Rights, in each case of conflict, thoroughly assesses all the circumstances in which one law may be limited to another. In practice, clear criteria are formulated that help to weigh conflicting articles. Criteria such as the public need to know certain information, the proportionality to the restrictions which are applied, the necessity of a democratic society - all these criteria help the European Court of Human Rights to properly weigh the conflict and avoid an unjustified restriction of rights.